

REGIONALIZM W BIBLIOTECE

**dodatek do poradnika
bibliotekarza**

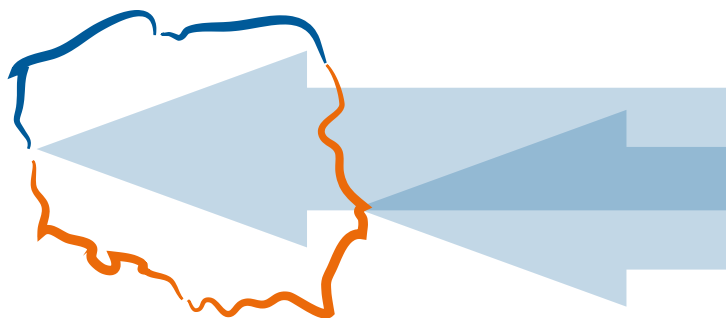

Dofinansowano
ze środków Ministerstwa Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Wydawca: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Redakcja: Jadwiga Chruścińska, Dorota Grabowska
Projekt graficzny i skład: Tomasz Kasperczyk

R Regionalizm w Bibliotece

Od redaktora

Do rozwoju tożsamości regionalnej w Polsce przyczyniają się w dużym stopniu biblioteki publiczne. Praca dla regionu i jego popularyzacja stała się dla większości placówek bibliotecznych zadaniem priorytetowym. Zbiory bibliotek są skarbnicami wiedzy o regionie zarówno w kontekście przeszłości, jak i teraźniejszości. Biblioteki gromadzą materiały związane z regionem, otaczają opieką dokumenty historii i kultury danego regionu. Popularyzują wiedzę w tym zakresie wśród mieszkańców, pełniąc tym samym ważną rolę w zachowaniu dziedzictwa kulturowego. Ich siłą są zbiory, dobry regionalny warsztat informacyjny oraz czytelnicy skupieni wokół biblioteki. Często biblioteka pełni rolę ośrodka regionalnego, zbierając, udostępniając, rozpowszechniając i popularyzując wszystko to, co ma charakter dokumentacyjny (nie tylko zbiory książkowe, ale również dokumenty życia społecznego, płyty CD, filmy).

Biblioteka stara się skupiać mieszkańców wokół idei regionalizmu. Wydaje książki o tematyce regionalnej i opracowuje bibliografie. W niektórych bibliotekach powstają izby regionalne, a nawet muzea. Wielu bibliotekarzy z poświęceniem realizuje pasje regionalne, tworząc koła zainteresowań, pisząc teksty i kręcąc filmy. Zainteresowanie wiedzą o regionie jest coraz większe ze strony różnych kategorii czytelników, od tych najmłodszych po seniorów. Upowszechnianie idei regionalizmu jest dużym atutem bibliotek i daje im mocną pozycję wśród innych instytucji kultury i edukacji.

Niniejszy dodatek do „Poradnika Bibliotekarza” ma na celu pokazanie, na wybranych przykładach, szerokiej działalności bibliotek publicznych na rzecz regionu. Czytelnik znajdzie w nim informacje o dorobku bibliotek wałbrzyskich, wrocławskich, gdańskich, słupskich oraz z Cegłowa, Konina i Aleksandrowa Lubelskiego. W dwóch tekstach zwróciliśmy również uwagę nt. wielokulturowości w Wałbrzychu i Słupsku; problematyka ta łączy się w sposób istotny z ideą regionalizmu. Zaprezentowane w załączonych tekstach „dobre praktyki” bibliotekarze mogą wykorzystać w swoim miejscu pracy.

Spis treści

- Od redaktora
- 1. Warsztat regionalisty (Elżbieta Kwiatkowska-Wyrwisz)
- 2. Oblicza regionalizmu (Eliza Furmanek, Agnieszka Heidinger)
- 3. Tradycje regionalne na Pomorzu (Grzegorz Grzenkowicz)
- 4. MBP w Słupsku – biblioteką wielokulturową (Danuta Sroka)
- 5. Wałbrzych wielokulturowy (Sława Janiszewska)
- 6. Regionalizm w GBP w Aleksandrowie (Justyna Bździuch)
- 7. Współpraca bibliotek publicznych w zakresie tworzenia bibliografii regionalnej (Joanna Gaworska-Wandas, Magdalena Nawrocka)
- 8. Troska o dziedzictwo historyczne regionu (Dariusz Kowalczyk)
- 9. Regionalizm to moja pasja. Wywiad z Danutą Grzegorzczuk - Mazowieckim Bibliotekarzem Roku 2013 (Jadwiga Chruścińska)

Warsztat regionalisty

Elżbieta Kwiatkowska-Wyrwisz

Warsztat regionalisty, analogicznie jak w każdej dyscyplinie naukowej, tworzy zespół specyficznych metod i środków stosowanych w pracy zawodowej, naukowej i badawczej. Obejmuje wiele obszarów i aspektów.

Na wstępie rozważań należy wyjaśnić podstawowe terminy: region, regionalny, regionalizm.

„Region” z języka łacińskiego regio – oznacza okręg, okolice, część kraju stanowiącą pewien odrębny obszar różniący się od otoczenia zespołem cech fizycznych, etnograficznych, gospodarczych. „Regionalny” – określa związek z jakąś dzielnicą kraju. „Regionalizm” zaś dotyczący okolicy, jest to dążność do poznania i utrzymania odrębności kulturalnej danej dzielnicy kraju. Jest to również kierunek w XIX-wiecznej myśli socjologicznej zwracający uwagę na cechy wyodrębniające własną wspólnotę i zachowanie, ocalenie wartości własnego środowiska.

Działalność regionalna prowadzona przez biblioteki zależy przede wszystkim od tego, czy jest to placówka: publiczna, szkolna, uczelniana, naukowa, narodowa. Zakres, zasięg i podległość tych instytucji określa statut, a na

kształt warsztatu regionalisty ma wpływ m.in. struktura biblioteki.

Struktura organizacyjna bibliotek publicznych w Polsce ukształtowała się po 1945 r. i odpowiadała strukturze administracyjnej kraju, gdyż środki finansowe na swoje funkcjonowanie placówki te otrzymują od swego organizatora tj. jednostki administracyjnej, współcześnie samorządu terytorialnego – Rady Narodowej. Obecnie prawie wszyst-

kie biblioteki publiczne (gminne, miejskie, powiatowe, wojewódzkie) są samodzielnymi instytucjami kultury, podległymi jednostkom lokalnego samorządu terytorialnego, które mogą tworzyć sieć lub podjąć współpracę z innymi typami bibliotek od bibliotek szkolnych poprzez biblioteki towarzystw, po biblioteki szkół wyższych.

Transformacja ustrojowa w Polsce w 1989 r. spowodowała zmiany we wszystkich dziedzinach życia społecznego, w tym także i w bibliotekarstwie, które nie było do nich przygotowane, a musiało sobie z nimi poradzić. Sprostanie potrzebom lokalnego społeczeństwa zorganizowanego wg nowych zasad było niezwykle trudnym zadaniem. Pojawiające się problemy stopniowo i konsekwentnie rozwiązywano, dzięki czemu bibliotekarstwo polskie z czasem dostosowało się do nowoczesnych wymogów i standardów. Zachodzące zmiany wywarły wpływ na kształt warsztatu bibliotekarza – regionalisty.

W latach 90. XX w. nastąpił wzrost zainteresowania dziedzictwem kulturowym, swoim miejscem zamieszkania. Lokalna społeczność w sposób naturalny i powszechny po raz pierwszy mogła poznać prawdziwą historię swojego regionu. Mogła także powiedzieć o swoich korzeniach, które zostały np. poza granicami kraju.

Ten aspekt jest nadal istotny dla społeczności tej części kraju, która po drugiej wojnie światowej nazywana była Ziemią Odzyskanymi, bądź Ziemią Północnymi i Zachodnimi. Szczególną potrzebą lokalnego społeczeństwa była chęć poznania prawdziwej historii miejsca, w którym żyli inni ludzie, a po II wojnie światowej ich przodkowie, a obecnie oni sami. Współcześni mieszkańcy tych terenów to w znacznej części potomkowie przesiedleńców, repatrian-

W latach 90. XX w. nastąpił wzrost zainteresowania dziedzictwem kulturowym, swoim miejscem zamieszkania. Lokalna społeczność w sposób naturalny i powszechny po raz pierwszy mogła poznać prawdziwą historię swojego regionu.

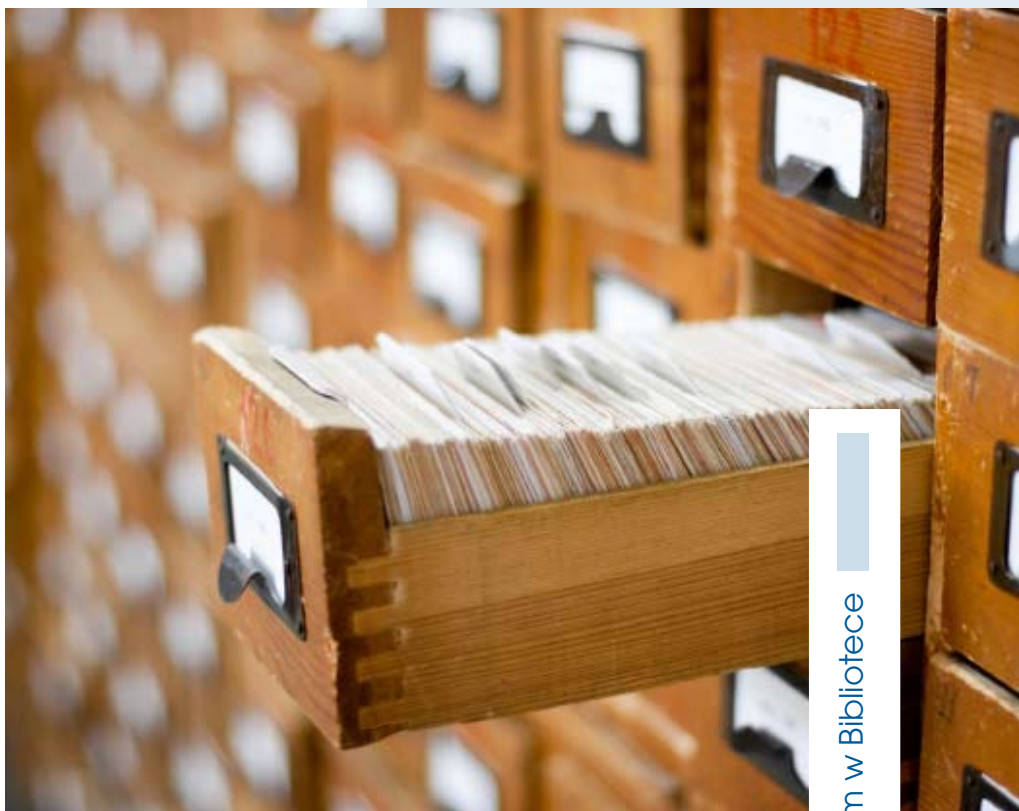
tów, reemigrantów, którzy przybyli tu nie z własnego wyboru, ale których rzucił tu los.

W strukturze organizacyjnej ówczesnej Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Wałbrzychu została utworzona w marcu 1994 r. Pracownia Regionalna. Był to zupełnie nowy i samodzielny dział (komórka organizacyjna), który na zasadach prezenicznych udostępniał wszystkim zainteresowanym (uczniom szkół: podstawowych, gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych; studentom; dziennikarzom; naukowcom; badaczom; miłośnikom regionu) wszelkiego typu zbiory dotyczące regionu wałbrzyskiego, tj.: wydawnictwa zwarte, ciągłe, w tym 100 tytułów czasopism (w tym parafialne i szkolne), dokumenty życia społecznego, wycinki prasowe, serwisy fotograficzne, zdjęcia, grafikę, karty pocztowe, kartografię, płyty CD i DVD, taśmy magnetofonowe i VHS. Sposób ich pozyskania był zróżnicowany: zakupy, prenumerata, dary, depozyty, wymiana. Wydzielenie w jednym miejscu zbiorów regionalnych umożliwiło czytelnikom szybki i łatwy dostęp do potrzebnych wydawnictw, aczkolwiek nie bezpośredni. Zbiory są udostępniane prezenicznie. Zgodnie z regulaminem czytelnicy mają również dostęp do baz danych: książek, czasopism, bibliografii powiatu wałbrzyskiego, stale aktualizowanej kartoteki zagadnieniowej. W tym przypadku nie tylko na miejscu, ale także z dowolnego zakątka kuli ziemskiej.

Czytelnicy mają również możliwość sporządzenia kopii potrzebnych wydawnictw posiadanych przez Pracownię oraz wydrukowania plików z internetu. Dla czytelników indywidualnych i zbiorowych organizowane są przez pracowników zajęcia z przysposobienia bibliotecznego oraz lekcje biblioteczne i konkursy: plastyczne, literackie, na wspomnienia, ponadto spotkania autorskie, odczyty, promocje, prezentacje multimedialne. Pracownicy Pracowni uczestniczą w projektach, konferencjach, sympozjach, szkoleniach, wystawach (nie tylko organizowanych na terenie miasta i powiatu). Zapraszani są także na zajęcia i prelekcje do szkół.

Otwarta w pierwszej połowie lat 90. XX w. Pracownia Regionalna została wyposażona

w pojedyncze stanowiska komputerowe dla pracowników oraz czytelników. Regionalista, czyli miłośnik regionu oraz odbiorcy – czytelnicy i użytkownicy informacji regionalnej uzyskali szybki dostęp do warsztatu informacyjnego. Początkowo w Pracowni dostępne były kartkowe katalogi: wydawnictw zwartych (książki, kartografia - mapy, plany), alfabetyczne, tytułowe i rzeczowe; czasopism regionalnych (alfabetyczny i tytułowy). Do 2011r. zgromadzono ponad 100 tytułów, w tym czasopisma lokalne, gazetki parafialne, szkolne, prasę związkową, m.in.: „Chełmiec”, „Nowe Wiadomości Wałbrzyskie”, „Wiadomości z Parafii”, „Angelus”, „Nasza Buda”, „Solidarność Dolnośląska”, „Ziemia Kłodzka”, „Wiadomości z Parafii”. Dużym powodzeniem wśród użytkowników cieszy się kartoteka zagadnieniowa, która obejmuje i zawiera informacje na określony temat, dostępny w różnych typach dokumentów: wydawnictwach zwartych, czasopismach, artykułach, kartografii, wycinkach prasowych, na taśmach, dżs-ach, kartach pocztowych. Szczególnym przykładem kartoteki kartkowej jest „Chronologia ziemi wałbrzyskiej”, opracowana w latach 70. XX w. w formie kalendarium – wykorzystywana do dziś. Zawiera opisy najważniejszych wydarzeń od 1945 r. do 1975r., które rozegrały się w Wałbrzychu i regionie

wałbrzyskim. Dostępny jest także kartkowy katalog dziesięć w układzie rzeczowym, którego układ opracowany był na podstawie schematu rzeczowego bibliografii regionalnej. Należy zwrócić uwagę, że oba schematy nie pokrywają się, gdyż uwzględniają inne aspekty zbiorów, które porządkują.

Kolejnym źródłem informacji, w układzie chronologicznym, jest kartoteka prac naukowych i dysertacji dotyczących działalności gospodarczej, społecznej czy przemysłowej na terenie regionu wałbrzyskiego w latach siedemdziesiątych. Obejmuje niewielką liczbę opisów.

W pracy regionalisty niezbędna jest kartoteka adresowa, którą najlepiej aktualizować na bieżąco na podstawie dostępnych źródeł, m.in.: książek telefonicznych, wizytówek, ogłoszeń w prasie. Jest wykorzystywana przy nawiązaniu kontaktów, współpracy w zakresie organizacji konferencji, wystaw, (m.in. uzyskaniu dotacji na realizację projektów, zakupie zbiorów, wyposażenia), wymianie doświadczeń, itp. Współczesną formą tej kartoteki są listy mailingowe.

Niezwykle ważnym i cennym źródłem informacji są dokumenty – materiały z konferencji naukowych, sympozjów organizowanych w regionie oraz omawiające: regionalizm, edukację regionalną, tożsamość regionalną czy dziedzictwo kulturowe regionu.

Do ciekawszych zbiorów dotyczących przemian w regionie wałbrzyskim należą publikacje wydane z inicjatywy Rady Krajowej Regionalnych Towarzystw Kultury w Ciechanowie, która zorganizowała na terenie Dolnego Śląska wiele konferencji i sympozjów naukowych na temat regionalizmu, edukacji regionalnej, dziedzictwa kulturowego i tożsamości regionalnej z udziałem specjalistów w tym obszarze.

Dokumentacja z tych wydarzeń została opublikowana w cyklu pn. „Prace Krajowego Ośrodka Dokumentacji Regionalnych Towarzystw Kultury”. W składzie redakcyjnym znaleźli się m.in.: dr nauk humanistycznych, historyk, regionalista Aleksander L. Kociszewski, Anatol Omelaniuk, długoletni prezes Dolnośląskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego. Dzięki DTSK ukazało się wiele publikacji na temat regionu, regionalizmu, edukacji regionalnej, tożsamości regionalnej.

Obok w ramce zaprezentowane są publikacje przydatne w pracy regionalisty.

Przydatne publikacje w pracy regionalisty

Książki

1. *Badania nad tożsamością regionalną. Stan i potrzeby. Materiały z konferencji naukowej Łódź 2 czerwca 1998 roku.* Łódź-Ciechanów 1999.
2. Battek Marek, Szczepankiewicz-Battek Joanna: *Słownik nazewnictwa krajoznawczego polsko-niemiecki i niemiecko-polski.* Wrocław 2002.
3. *Bibliografia powiatu wałbrzyskiego (dostęp: atlanty.pl/bazy-danych).*
4. Bisek-Grzą Monika: *Dziedzictwo kulturowe Wałbrzyskiego.* Wrocław 2011.
5. Czapliński Marek: *Historia Śląska.* Redakcja Marek Czapliński. Wrocław 2002.
6. *Dolny Śląsk.* Pod red. Wojciecha Wrzesińskiego. Wrocław 2006.
7. *Dziedzictwo kulturowe Dolnego Śląska.* Pod red. Zygmunta Kłodnickiego. T.1. Wrocław 1997.
8. *Edukacja regionalna młodzieży w rodzinie, szkole i środowisku. Materiały z Konferencji w Szczawnie Zdroju 27 kwietnia 2001 oraz XXIV Dolnośląskich Spotkań Regionalnych w Jaworze 11-12 maj 2001.* Wrocław 2001.
9. *Edukacja regionalna dziedzictwo kulturowe w zreformowanej szkole. Materiały dla nauczycieli.* Praca zbiorowa pod redakcją Stefana Bednarka. Wrocław 1999.
10. *Edukacja regionalna dziedzictwo kulturowe w zreformowanej szkole. Materiały dla nauczycieli.* Praca zbiorowa pod redakcją Stefana Bednarka. Wrocław 2000.
11. *Edukacja regionalna.* Redakcja naukowa Anna Weronika Brzezińska, Aleksandra Hulewska, Justyna Słomska. Warszawa 2006.
12. *Encyklopedia Wrocławia.* Wrocław 2000.

13. *Historia Śląska*. Pod red. Karola Maleczyńskiego. Wrocław: Polska Akademia Nauk. Instytut Historii, 1964.
14. Luczynski Romuald M.: *Chronologia dziejów Dolnego Śląska*. Wrocław 2006.
15. Luczynski Romuald M.: *Losy rezydencji dolnośląskich w latach 1945–1991*. Wrocław 2010.
16. Ludwig B.: *Osiedla mieszkaniowe w krajobrazie wałbrzyskiego okręgu górniczo-przemysłowego (1850-1945)*. Wrocław 2010.
17. Mizia Stefan: *Historia Śląska*. Wrocław: Rzeka, 1997.
18. *Monografie regionalne Dolnego Śląska*. Opublikowane we współpracy Dolnośląskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego z Instytutem Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego. W tym cyklu ukazały się monografie miast m.in. Dzierżoniowa, Kłodzka, Oleśnicy, Świdnicy, Świebodzic, Wałbrzycha, i in.
19. Pilch Józef: *Leksykon zabytków architektury Dolnego Śląska*. Warszawa 2005.
20. Popiołek Kazimierz: *Historia Śląska*. Śląski Instytut Naukowy. Katowice: Wydawnictwo „Śląsk”, 1972.
21. *Region i ludzie a historiografia i tożsamość. Materiały z II Zjazdu Historyków Regionalistów w Gdańsku-Starbieniu*. Gdańsk-Ciechanów 1999.
22. *Słownik geografii turystycznej Sudetów T.1-21*. Pod redakcją Marka Staffy. Wrocław 1989 – 2008. [Monumentalne 21-tomowe wydawnictwo szczegółowo omawiające wszystkie pasma górskie].
23. *Śląsk, Schlesien, Slezko. Przenikanie kultur*. Pod redakcją Zygmunta Kłodnickiego. Wrocław 2000.

stycznej”. Pod red. naukową prof. Stefana Bednarka. Wrocław 2000

4. „Nowa Kronika Wałbrzyska”. Wałbrzych 2013 -
5. „Rocznik Statystyczny Województwa Dolnośląskiego”. 1999 -
6. „Rocznik Statystyczny Województwa Wałbrzyskiego”. Wałbrzych 1977 – 1998
7. „Rocznik Województwa Wałbrzyskiego”. Wałbrzych 1978 – 1998.
8. „Sudety”. Wrocław 2001 –

Wykaz obejmuje tylko wybrane tytuły wydawnictw zwartych i czasopism, z których każdy regionalista powinien skorzystać. Oprócz wymienionych wyżej typów zbiorów nowoczesny warsztat bibliotekarza regionalisty zawiera także wyszukiwarki internetowe, multiwyszukiwarki, katalogi tematyczne i adresy stron internetowych, własne bazy danych, katalogi online – własne i innych bibliotek, bibliograficzne bazy danych, zbiory zdigitalizowane biblioteki, adresy stron internetowych polskich i zagranicznych bibliotek, archiwów, instytucji, organizacji pozarządowych, towarzystw i stowarzyszeń kulturalnych i naukowych. Te nowoczesne nośniki nie mogą zastąpić tradycyjnej formy gromadzenia, opracowywania i przechowywania informacji, jednak bardzo wpierają, ułatwiają i znacznie przyspieszają proces wyszukiwania, opracowywania, obrabiania (plików tekstowych, graficznych, arkuszy excel) i przesyłania potrzebnych informacji.

Czasopisma

1. „Kronika Wałbrzych”. Wrocław - Warszawa 1979 – 1999
2. „Na Szlaku”. Miesięcznik. Wrocław 1994 -
3. „Nasz Region. Poradnik dla nauczycieli i animatorów działalności regionali-

Oblicza regionalizmu

Eliza Furmanek
Agnieszka Heidinger

Zjawisko regionalizmu, pojmowanego jako swoista potrzeba zachowania i rozwoju pewnych odrębnych cech tożsamościowych: społecznych, kulturowych i etnicznych, sięga XIX w. W Polsce tego okresu, a zwłaszcza wieku następnego, idea ta przybrała postać „odrodzenia narodowego”, a więc pojęcia bardzo obszernego, traktującego olbrzymią, zróżnicowaną społeczność jako jednolity organizm.

Pod koniec XX w. w Polsce, podobnie jak w innych krajach europejskich, nastąpił renesans regionalizmu propagującego rozwijanie odrębności kulturowej poszczególnych regionów. Przyczyn odrodzenia tej idei w naszym kraju należy doszukiwać się z jednej strony w dążeniu do „obrony” przed postępującą globalizacją, z drugiej zaś – we wzrastającym zainteresowaniu jednostek własną tożsamością kulturową i w rozwoju poczucia przynależności do określonej lokalnej społeczności. Pojęcie „małej ojczyzny”, tak obecnie popularne, nie jest już przemijającą modą, lecz jedną z podstawowych funkcji wychowania.

Naprzeciw tym zjawiskom wychodzi szereg instytucji naukowych, oświatowych i kulturalnych. Działalność regionalną w dążeniu do zachowania tożsamości terytorialnej prowadzą także biblioteki. Rozdz. 5 art. 20 ust. 1 Ustawy o bibliotekach z 27 czerwca 1997 r. określa zadania biblioteki publicznej: „[...] gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie materiałów bibliotecznych [...] zwłaszcza dotyczących wiedzy o własnym regionie oraz dokumentujących jego dorobek kulturalny, naukowy i gospodarczy”. Biblioteki publiczne jako instytucje

nu. Szczególnie aktywnie włączyła się w działalność regionalną i proces budowania tożsamości regionalnej na swoim terenie po utworzeniu w 1994 r. Pracowni Regionalnej - nowej agendy skupiającej większość bibliotecznych zbiorów regionalnych. Pracownia Regionalna zgromadziła wszelkie publikacje nt. Wałbrzycha, województwa wałbrzyskiego, ale także całego Dolnego Śląska, dotychczas rozproszone w różnych działach ówczesnej Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej. W 1999 r. z powodu reformy administracyjnej państwa wałbrzyska biblioteka wojewódzka zmieniła swój status stając się biblioteką powiatową. To spowodowało zmianę zasięgu terytorialnego gromadzonych zbiorów – są to materiały dotyczące głównie samego miasta i powiatu. Każdy region jest inny i ma swoją specyfikę. To co wyróżnia region wałbrzyski to jego historia, szczególnie okres drugiej wojny światowej (podziemia, fortyfikacje i ukryte w nich skarby), zabytki, przemysł górniczy i jego późniejsza likwidacja (restrukturyzacja, zjawisko biedaszybów), a także upadający obecnie przemysł ceramiczny oraz walory turystyczno-krajoznawcze. Dokładną informację o tych zagadnieniach i zbiorach regionalnych czytelnik naszej biblioteki znajduje w katalogach i kartotekach zagadnieniowych (kartkowych i komputerowych).

Od 1975 r. prowadzone są prace bibliograficzne dotyczące regionu, zależnie od podziału administracyjnego (powstała bibliografia województwa wałbrzyskiego i później bibliografia powiatu wałbrzyskiego). Baza bibliograficzna „Bibliografia Powiatu Wałbrzyskiego” jest częścią „Bibliografii Regionalnej Dolnego Śląska”, współtworzonej przez 24 biblioteki województwa dolnośląskiego w ramach ogólnopolskiego systemu bibliografii regionalnych, które pełnią funkcję uzupełniającą w odniesieniu do narodo-

Biblioteki publiczne
jako instytucje
kultury odgrywają
szczególnie ważną
rolę w zachowaniu
tożsamości
terytorialnej.

kultury odgrywają szczególnie ważną rolę w zachowaniu tożsamości terytorialnej. „Biblioteka pod Atlantami” w Wałbrzychu od momentu powstania w 1945 r. gromadziła księgozbiór regionalny, a od przekształcenia w 1975 r. w bibliotekę wojewódzką, realizowała także nałożone na nią ustawowo zadania na rzecz regio-

wych wykazów publikacji. Jej zakres tematyczny jest wszechstronny, uwzględnia materiały dotyczące powiatu wałbrzyskiego i dawnego województwa wałbrzyskiego (do roku 1998). Rejestruje opisy artykułów z czasopism od roku 1947 do chwili obecnej, przy czym opisy bibliograficzne do roku 1977 drukowane były w „Rocznikach Województwa Wałbrzyskiego”. Bibliografia Województwa Wałbrzyskiego jest do wglądu w formie drukowanych tomów za lata 1994-1996. Od 1997 r. opisy są dostępne wyłącznie w bazie elektronicznej. Zbiory regionalne udostępniane są prezencyjnie. Stanowią je: wydawnictwa zwarte (w tym niewielka kolekcja publikacji w języku niemieckim), wydawnictwa ciągłe, czasopisma konspiracyjne (krajowe, regionalne, zakładowe i prywatne), zbiory graficzne (ikonograficzne) i kartograficzne (stare i nowe). Ważnym elementem zbiorów są dokumenty życia społecznego, czyli druki ulotne, plakaty, afisze, katalogi wystaw, programy teatralne, festiwalowe, zaproszenia, foldery, statuty, regulaminy, druki okolicznościowe. Poza tym gromadzone są widokówki (także przedwojenne), wycinki prasowe od 1977r., serwisy fotograficzne, przezrocza, nagrania magnetofonowe, filmy wideo reklamujące walory turystyczne regionu. W zbiorach Pracowni Regionalnej są także inne eksponaty – kubki, patery okolicznościowe, przedmioty reklamowe związane z imprezami np. numery startowe i przypinki z cyklicznej imprezy Bieg Gwarków. Wydawnictwa zwarte i ciągłe gromadzone w „Bibliotece pod Atlantami” wykorzystuje się głównie przy pisaniu prac i opracowań dotyczących regionu wałbrzyskiego przez studentów, uczniów, dziennikarzy i autorów publikacji.

Dokumenty życia społecznego, zwykle niedoceniane, stanowią po latach wartościowy materiał wykorzystywany w działalności wystawienniczej Pracowni Regionalnej. Przykładem mogą być wystawy przygotowane, m.in. z okazji trzydziestopięciolecia „Biegu Gwarków”, osiemdziesięciolecia schroniska „Andrzejówka” w Rybnicy Leśnej, wystawka poświęcona książce Daisy von Pless, wystawa ukazująca 220 lat historii kamienicy „Pod Czterema Atlantami” (siedziba wałbrzyskiej biblioteki) oraz ekspozycja przygotowana we współpracy z Aeroklubem Ziemi Wałbrzyskiej z okazji trzydziestolecia jego istnienia i inne wystawy tematyczne związane z jubileuszami instytucji wałbrzyskich oraz wydarzeniami i postaciami ważnymi dla regionu wałbrzyskiego.

Obecnie biblioteka publiczna nie może ograniczać się do roli centrum informacji regionalnej, gromadzącego jedynie materiały i dokumenty o historii regionu. Staramy się na wielu płaszczyznach współpracować z ludźmi, organizacjami i instytucjami działającymi w środowisku lokalnym. Współpraca ta pozwala na lepsze poznanie regionu oraz pomaga w gromadzeniu oryginalnych publikacji

Obecnie biblioteka publiczna nie może ograniczać się do roli centrum informacji regionalnej, gromadzącego jedynie materiały i dokumenty o historii regionu.

Edukacja regionalna realizowana w bibliotece ma na celu rozbudzenie zainteresowania własnym regionem, nie tylko wśród młodzieży szkolnej, ale także u osób dorosłych

i dokumentów niepublikowanych. Pracownia Regionalna współpracuje, w różnym zakresie, m.in. z Teatrem Dramatycznym, Teatrem Lalki i Aktora, Wałbrzyskim Ośrodkiem Kulturalnym, Centrum Informacji Turystycznej, pozyskując dokumenty życia społecznego, Kołem Przewodników Sudeckich i Terenowych przy Oddziale PTTK Ziemi Wałbrzyskiej (prelekcje, wykłady), Oddziałem Psychiatrycznym Szpitala im. dr. Sokołowskiego oraz placówkami oświatowymi w ramach programu edukacji regionalnej.

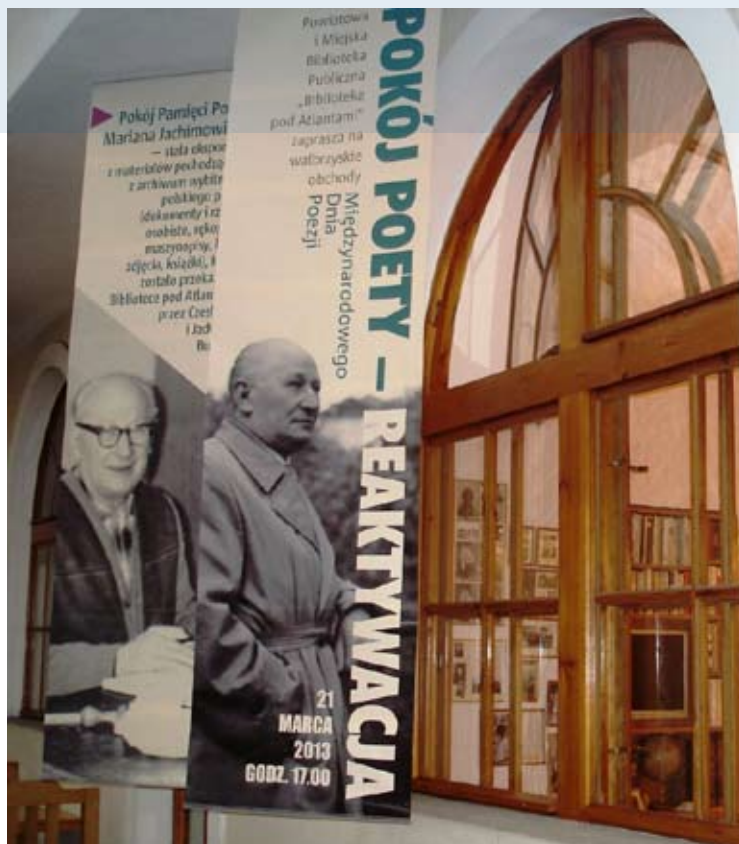
W bogatej działalności kulturalno-oświatowej na uwagę zasługują organizowane w latach siedemdziesiątych „Wałbrzyskie Ścieżki Literackie” - cykle spotkań z lokalnymi literatami i ich twórczością. W latach 1979-1990 organizowana była „Wałbrzyska Giełda Bibliofilska”, w 1995 r. odbyło się Forum Prasy Lokalnej, zakończone wystawą prezentującą dorobek wszystkich firm wydawniczych województwa wałbrzyskiego oraz prasę lokalną. Ciekawą formą angażującą mieszkańców regionu wałbrzyskiego do współpracy z pracownią są konkursy. Jednym z nich był konkurs pn. „Moja rodzina pochodzi z...”, zgromadzone prace przedstawiały historię autorów i ich rodzin pochodzących z różnych miejsc. Ciekawe i cenne materiały przyniósł „Konkurs na pamiątniki i wspomnienia mieszkańców regionu wałbrzyskiego”. W ubiegłym roku wałbrzyski Teatr Dramatyczny wykorzystał wybrane prace konkursowe do stworzenia spektakli teatralnych. W bibliotece odbyło się wiele spotkań, nie tylko z lokalnymi poetami i pisarzami. Odwiedzają nas także ludzie spoza regionu, którzy zgłębiają historię ziemi wałbrzyskiej oraz mieszkańcy,

którzy chętnie opowiadają o swoich zainteresowaniach. W ostatnim czasie cieszyły się ogromnym powodzeniem spotkania z Jerzym Cerą, badaczem podziemnych kompleksów Gór Sowich (relacja z 3-godz. spotkania jest dostępna na TAGEN.TV) i Wojciechem Malinowskim, który temat projektu Riese przedstawił w fabularyzowanym dokumencie. Innym ciekawym spotkaniem była wizyta Hannibala Smoke’a, który przy okazji promocji swojej najnowszej książki pokazał fo-

tograficzną relację dotyczącą katastrofalnego stanu zabytkowych rezydencji i pałaców Dolnego Śląska. Niezwykłą postacią, która gościła na spotkaniu w „Bibliotece pod Atlantami” był Stanisław Michalik z Głuszycy, historyk i regionalista, autor licznych publikacji o regionie, laureat konkursu na blog o tematyce regionalnej. Przedstawione przykłady to tylko fragment z różnorodnej działalności.

Bardzo ważnym elementem popularyzacji wiedzy o regionie jest edukacja regionalna. Została wprowadzona do programu szkolnego w 1999 r., co spowodowało znaczący wzrost zainteresowania lokalnym środowiskiem, jego historią, przyrodą, architekturą, współczesnymi zagadnieniami, zwłaszcza wśród młodzieży. „Biblioteka pod Atlantami” wyprzedziła nieco te tendencje, realizując program edukacji regionalnej już od 1998 r. pod hasłem „Blżej regionu”, a obecnie w formie cyklicznych „Spotkań z regionem”. W ramach programu edukacji regionalnej „Blżej Regionu” zainicjowane zostały m.in. spotkania promujące twórczość literacką i translatorską młodych, utalentowanych autorów regionu wałbrzyskiego. Przybrały one nazwę „Poranków Poetyckich w Bibliotece” i stały się imprezą cykliczną adresowaną do uczniów wałbrzyskich szkół (od 1998 r. odbyło się kilkanaście edycji). Każde spotkanie miało stałe punkty programu: prezentację własnej twórczości uczniów, „konkurs jednego wiersza” (na temat zaproponowany przez uczestników), spotkanie autorskie, warsztat, dyskusja, z czasem formuła została poszerzona o spotkania z innymi miejscowymi autorami, po każdym „Poranku” teksty uczestników były wydawane w formie małych tomików dokumentujących tę imprezę. Tego typu spotkania są świetną okazją do poznania ciekawych, pełnych pasji ludzi związanych z terenem miasta i powiatu. Edukacja regionalna realizowana w bibliotece ma na celu rozbudzenie zainteresowania własnym regionem, nie tylko wśród młodzieży szkolnej, ale także u osób dorosłych. Zainteresowane naszą ofertą szkoły lub inne placówki wybierają temat, który chcą przybliżyć uczniom lub grupie dorosłych, a my przygotowujemy prezentację w odpowiedniej formie. Zazwyczaj zajęciami adresowanymi do dzieci są prelekcje z elementami gry lub zabawy (do tematu przygotowuje się krzyżówki, rozsypanki, kolorowanki, quizy itp.), do dorosłych – wykłady, prelekcje, prezentacje multimedialne. Na spotkania zapraszani są także specjaliści z określonej dziedziny, np. regionalista, znawca biografii wybranej postaci historycznej, przewodnik terenowy. Spotkania dla grup szkolnych i zorganizowanych grup dorosłych mają charakter

zamknięty, w odróżnieniu od tych, które są przygotowywane we współpracy z przewodnikami. Jednym z tematów edukacji regionalnej jest herb Wałbrzycha. Młodzież na tych zajęciach ma okazję dowiedzieć się i zobaczyć jak przez wieki zmieniał się wizerunek naszego herbu oraz w jak różnych miejscach jest on umieszczany. Po zakończeniu zajęć uczestnicy mają za zadanie znaleźć w najbliższym otoczeniu symbol miasta. Ogromnym zainteresowaniem cieszy się wykład z fragmentem filmu dokumentalnego dotyczącego historii kolei na naszym terenie pt. „Koleją przez Góry Wałbrzyskie i Sowie”. Wykład ten jest prowadzony zarówno dla grup szkolnych, jak i na otwartych spotkaniach w bibliotece. Podobnym zainteresowaniem cieszy się prelekcja poświęcona wałbrzyskiemu Mauzoleum, unikatowemu obiektowi, zniszczonemu i otoczonemu złą sławą, ale istniejącemu do dziś na terenie miasta. Dla niektórych grup jest on wstępem do wycieczki po wspomnianym obiekcie. Zajęcia dotyczące architektury śródmieścia także kończą się mini-wycieczką po rynku (biblioteka ma tu swoją siedzibę). Uczestnicy zajęć, po zapoznaniu się z historią poszczególnych kamienic, wychodzą na zewnątrz, aby zobaczyć zabytkowe obiekty i zidentyfikować je „na żywo”. W ubiegłym roku, który został ogłoszony na terenie Dolnego Śląska Rokiem Księżnej Daisy von Pless, wiele zajęć i spotkań poświęconych było tej ciekawej postaci. Gościliśmy także, dzięki współpracy z Fundacją Księżnej Daisy z Książa, tłumaczkę pamiętników i znawczynię postaci księżnej – Barbarę Borkow. Pretekstem był nie tylko Rok Daisy, ale także wydanie części niepublikowanych w języku polskim pamiętników Stokrotki. Bardzo ciekawe są spotkania przygotowywane we współpracy z Kołem Przewodników Sudeckich i Terenowych przy PTTK. Oddział Ziemi Wałbrzyskiej. Prowadzą je przewodnicy znający nie tylko specyfikę tras turystycznych Gór Wałbrzyskich, ale i historię oraz atrakcje Wałbrzycha i okolic. Są to spotkania otwarte, które często przenoszą się w plener. Na przykład spotkanie dotyczące Parku im. Jana III Sobieskiego po prelekcji kontynuowane było w samym parku. Podobnie wykład o detalach zabytkowych witraży w pobliskim Kościele Aniołów Stróżów przeniosł się

☛ Pokój Pamięci Poety Mariana Jachimowicza (fot. arch. PiMBP w Wałbrzychu)

do obiektu, gdzie uczestnicy oglądali nie tylko przedmiot wykładu, ale zostali zapoznani z innymi detalami architektonicznymi kościoła. Każdemu ze spotkań towarzyszą żywe dyskusje, które dają możliwość innego spojrzenia na najbliższą okolicę.

Ważną częścią Pracowni Regionalnej jest istniejący od 2006 r. „Pokój Pamięci Poety Mariana Jachimowicza”. Jest to polski poeta, eszysta i tłumacz, który od 1945 r. mieszkał w Wałbrzychu. Był współzałożycielem i pierwszym kierownikiem tutejszej Biblioteki Miejskiej. Pokój Pamięci to izba muzealna zlokalizowana w atrium „Biblioteki pod Atlantami”, dostępna dla zwiedzających w godzinach otwarcia biblioteki. Znajdują się tam różnego rodzaju pamiątki przekazane bibliotece przez rodzinę poety.

Przedstawione przykłady to tylko fragment wielkiego obszaru, który staramy się umiejętnie i efektownie prezentować mieszkańcom regionu. Uważamy, iż Pracownia Regionalna PiMBP „Biblioteki pod Atlantami” jest ważnym i wręcz niezbędnym dla lokalnej społeczności centrum wiedzy o regionie, która gromadzi i udostępnia dokumenty w każdej postaci, chroniąc dziedzictwo kulturowe naszego regionu. Umożliwia w ten sposób kolejnym pokoleniom mieszkańców tej ziemi rekonstruowanie i odkrywanie ich „małej ojczyzny”.

Tradycje regionalne na Pomorzu

Tradycje regionalne na Pomorzu są bardzo żywe, mają głębokie uzasadnienie historyczne. Wystarczy tylko wspomnieć o odrębności Prus Królewskich w XV–XVIII w., czy istnieniu Wolnego Miasta Gdańska. Od połowy XIX w. rozwija się regionalny ruch kaszubski.

Zwłaszcza w ostatnich latach kultura kaszubska przeżywa rozkwit. W obrębie województwa pomorskiego funkcjonują też takie krainy jak: Kociewie, Żuławy, Powiśle czy Koszalin. Znaczną część mieszkańców stanowi ludność napływowa. Niemniej potomkowie osadników z Kresów Wschodnich, jak i z głębi Polski, często interesują się przeszłością miejsc, gdzie wypadło im żyć.

W rozwijaniu tożsamości regionalnej istotna rola przypada bibliotekom. Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Gdańsku stara się realizować to zadanie na różne sposoby. Podstawowym obowiązkiem jest gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie materiałów

związanych z Pomorzem. W 1998 r. w strukturze biblioteki powołano Sekcję ds. Egzemplarza Obowiązkowego, od 2000 r. funkcjonującą pod nazwą Pracowni Regionalnej. Weszła ona w skład Działu Regionalnego utworzonego w końcu 2006 r. Pracownia Regionalna znajduje się w budynku głównym biblioteki. Można w niej skorzystać z czasopism, map i dokumentów życia społecznego. Udostępniane są m.in. gazetki dzielnicowe, gminne, powiatowe oraz urzędów miast. Największym powodzeniem cieszą się gazety o zasięgu wojewódzkim: „Dziennik Bałtycki” (1950–), „Wieczór Wybrzeża” (1979–2001) i „Głos Wybrzeża” (1951–2005).

↳ Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Gdańsku. Filia Gdańska - wnętrze

Osobny zbiór stanowią książki o tematyce gdańskiej i pomorskiej. Ich gromadzeniem zajmuje się Filia Gdańska WiMBP. Podjęto decyzję wypożyczania czytelnikom interesujących ich pozycji (także pochodzących z egzemplarza obowiązkowego) na zasadach ogólnie obowiązujących w bibliotece. Takie „otwarcie” księgozbioru przyniosło bardzo dobre efekty. Książka regionalna dociera do większej liczby odbiorców. Kupowane są nowości wydawnicze, znaczna część książek pochodzi z darów. W Filii Gdańskiej dużą wagę przywiązuje się m.in. do dorobku literackiego znanych i mniej znanych pisarzy z Pomorza. Inne filie również zwracają uwagę na księgozbiór regionalny. Zwykle jest on wyodrębniony z reszty zbiorów. Pracownicy Działu Regionalnego co kwartał sporządzają wykaz nowo wydanych książek dotyczących Pomorza. Polecane są wybrane publikacje różnego typu: beletrystyka, książki historyczne, popularnonaukowe i naukowe. Każdemu tytułowi towarzyszy krótka informacja o treści oraz skan okładki. Wykaz umieszczany jest na stronie internetowej biblioteki, służy zarówno bibliotekarzom, jak i czytelnikom. Ponadto zainicjowano rankingi na najpopularniejszą wśród czytelników WiMBP beletrystykę pomorską dla dorosłych oraz dla dzieci i młodzieży. Rankingi zamierza się publikować rocznie.

Ważną częścią Działu Regionalnego jest Pracownia Digitalizacji. W 2010 r. uruchomiono Gdańską Bibliotekę Cyfrową. Celem kierowniczki działu – Iwony Joć-Adamkiewicz, było udostępnienie w sieci wydawnictw dotyczących regionu, zwłaszcza tych o tematyce morskiej. Tak narodził się projekt „E-morze, e-Pomorze” dotowany przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Jego kontynuację stanowił projekt „E-morze, e-Pomorze II”. W obszarze digitalizacji WiMBP w Gdańsku ściśle współpracuje z Miejską Biblioteką Publiczną w Słupsku. Obie instytucje tworzą Bałtycką Bibliotekę Cyfrową. W pracowni w Gdańsku skanowane są czasopisma, książki, dokumenty archiwalne i fotografie. Spośród czasopism można wymienić takie tytuły jak: „Przegląd Morski”, „Nasze Morze”, „Litera”, „Jantarowe Szlaki”, „30 Dni”, przedwojenne „Morze” i „Szkwał”. Trwa digitalizacja „Dziennika Bałtyckiego”. Dużą wartość przedstawiają fotografie pochodzące ze zbiorów Muzeum Kaszubskiego Parku Etnograficznego we Wdzydzach Kiszewskich. Zdjęcia wykonane w po-

łowie XX w. przez Władysława Baranowskiego, wiejskiego fotografa z powiatu kartuskiego, wzbudziły zainteresowanie lokalnej społeczności. Ludzie rozpoznawali swoich krewnych i znajomych. WiMBP pozyskuje materiały do digitalizacji także od Narodowego Muzeum Morskiego i innych instytucji z terenu województwa.

W Dziale Regionalnym prowadzone są prace bibliograficzne. Tradycje Bibliografii Pomorza Gdańskiego sięgają lat 60. XX w. Drukiem ukazały się opracowania za lata 1961–1981 oraz za rok 1996. Przygotowany został również tom za lata 1997–1998. W postaci pliku w formacie PDF jest on dostępny na stronie internetowej biblioteki. Od 2007 r. opisy bibliograficzne trafiają do bazy komputerowej w systemie PATRON, którą można przeglądać w internecie. Dominują materiały bieżące. Poza tym trwa retrospekcja. Stopniowo uzupełnia się lukę w „Bibliografii Pomorza Gdańskiego”. W 2012r. nastąpiło połączenie baz bibliograficznych gdańskiej i słupskiej. Od tego czasu bibliotekarze z WiMBP w Gdańsku i MBP w Słupsku wspólnie tworzą jedną bibliografię w trybie online. Baza „Bibliografii Pomorza Gdańskiego i Środkowego” według stanu na koniec maja 2014 r. liczyła około 85 tys. rekordów w formacie MARC 21.

Równie ważne są inne projekty bibliograficzne. Na początku 2010 r. ukazała się pierwsza publikacja z serii „Pomorskie bibliografie”. Książkę *Lech Bądkowski – znany i nieznan* przygotował pracownik Bibliotecznego Ośrodka Informacji WiMBP. Lech Bądkowski był gdańskim pisarzem, publicystą, uważa się go za prekursora idei samorządowej i nowoczesnego regionalizmu. Obszerne komentarze, cytaty pozwalają wnikać nieco głębiej w istotę myśli regionalnej Lecha Bądkowskiego.

Ambitnym przedsięwzięciem jest opracowanie *Bibliografii Kaszub*. Na potrzebę powstania takiej bibliografii wskazywali m.in. działacze Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego. Z zadaniem zmierzali się pracownicy Działu Regionalnego WiMBP. Założeniem projektu jest prezentacja piśmiennictwa z lat 1945–2010. W pierwszej kolejności pod uwagę wzięto artykuły z czasopism. Tom 1 *Bibliografii Kaszub* objął okres 1945–1956. Ze szczególną uwagą potraktowano artykuły poruszające sprawy kultury oraz kwestie społeczne. Szczegółowo uwzględniono teksty w języku kaszubskim. Starano się uchwycić

Ambitnym
przedsięwzięciem
jest opracowanie
„Bibliografii Kaszub”

Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Gdańsku. Filia Gdańska - wnętrze

**Biblioteczny
Ośrodek
Informacji WiMBP
koncentruje się
na pracach
bibliograficznych
z zakresu
literatury pięknej.
Opracowywany
jest internetowy
„Słownik Pisarzy
Wybrzeża”**

regionalizm kaszubski w rozmaitych jego przejawach. Praca została wydana w serii „Pomorskie bibliografie”. W planach są kolejne tomy.

Biblioteczny Ośrodek Informacji WiMBP koncentruje się na pracach bibliograficznych z zakresu literatury pięknej. Opracowywany jest internetowy „Słownik Pisarzy Wybrzeża”. W chwili obecnej liczy on 56 nazwisk. Hasła zawierają bibliografię podmiotową i przedmiotową. Dużym wydarzeniem w gdańskim środowisku artystycznym było wydanie książki poświęconej Lucynie Legut (1926–2011), gdańskiej pisarce, aktorce i malarce. Część bibliograficzną opracował zespół Bibliotecznego Ośrodka Informacji. Również ta pozycja ukazała się

w serii „Pomorskie bibliografie”. Pracownicy ośrodka są autorami koncepcji bibliografii „Gdańsk w literaturze”. Od lat zbierają informacje o utworach literatury pięknej związanych tematycznie z Gdańskiem. Dotychczas ukazały się dwa tomy bibliografii – za lata 1945–1979 oraz 1980–1989. Opracowanie najstarszych tekstów przypadło w udziale pracownikom Biblioteki Gdańskiej PAN. Odpowiadają oni za tom obejmujący utwory powstałe od końca X w. do roku 1600. W adnotacjach towarzyszących opisom bibliograficznym

wymieniane są gdańskie dzielnice, ulice, poszczególne budynki i miejsca. Nierzadko adnotacje nabierają charakteru krytycznych komentarzy. Do podstawowych zadań Bibliotecznego Ośrodka Informacji należy także udzielanie informacji dotyczących różnych dziedzin wiedzy, ze szczególnym uwzględnieniem Gdańska i Pomorza.

Działalność wydawnicza WiMBP nie ogranicza się do bibliografii. W ostatnich latach biblioteka wydała, m.in. *Baśnie z grodu Neptuna* Zenona Gołaszewskiego i pracę Anny Flisikowskiej *Gdańsk literacki. Od kontrolowanego do wolnego słowa (1945–2005)*. Ciekawą inicjatywą był konkurs na komiks poświęcony życiu i twórczości Jana Heweliusza, zorganizowany z okazji 400. rocznicy urodzin gdańskiego astronoma. Zwycięską pracę Macieja Jasińskiego i Krzysztofa Trystuły wydano drukiem.

Gdańscy bibliotekarze starają się promować dziedzictwo regionu, popularyzować historię małych ojczyzn poprzez organizację licznych konkursów i imprez kulturalnych. Część z nich kierowana jest do dzieci. Przykładowo, w 2013 r. pracownicy Działu Regionalnego zorganizowali Wojewódzki Konkurs Wiedzy „Szlakiem pomorskich baśni i legend”. W tym roku odbyła się druga edycja konkursu. Zarówno w pierwszej, jak i drugiej edycji uczestniczyło kilkuset uczniów klas III i IV z kilkudziesięciu szkół z całego województwa. Najlepsi zakwalifikowali się do finału w Gdańsku. Dzieciom zapewniono atrakcje w postaci zwiedzania miasta i wizyt w muzeach. Zwycięzcy otrzymali interesujące nagrody. Uczestnicy konkursu

↖ Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Gdańsku. Filia Gdańska - wnętrze

↙ Konkurs „Szlakiem pomorskich baśni i legend”

Wyjątkowe miejsce na mapie kulturalnej stolicy województwa pomorskiego zajmuje Filia Gdańska WiMBP

musieli zapoznać się m.in. z baśniami i legendami gdańskimi, kaszubskimi, kociewskimi, żuławskimi. W ten sposób budowana jest tożsamość regionalna nie ograniczająca się tylko do najbliższej okolicy zamieszkania.

W działalności poszczególnych filii WiMBP uwidacznia się lokalny patriotyzm. Pracując w konkretnej dzielnicy, bibliotekarze zapraszają do współpracy miejscowe organizacje społeczne i kulturalne, organizują spotkania z ciekawymi mieszkańcami, żyją problemami środowiska. W bibliotekach odbywają się spotkania z historykami badającymi lokalną przeszłość. Biblioteki mają swój udział w rozbudzaniu dumy z bycia mieszkańcem Wrzeszcza, Oliwy czy Brzeźna. Odwoływanie się do historii niejednokrotnie przybiera atrakcyjną formę. W Gdańsku próbuje się np. wskrzesić bogate, wielowiekowe tradycje kulinarne miasta. Jedno ze spotkań literacko-kulinarnych w Bibliotece Manhattan we Wrzeszczu poświęcone było marcepanowi. Miasto nad Motławą słynęło niegdyś z wyrobu tego specjału. Podczas festiwalu Sztuka Czytania mówiono m.in. o gdańskim piwie. Z nietypowych projektów warto jeszcze wspomnieć o wystawie poświęconej

motoryzacji w przedwojennym Gdańsku, Sopocie i Gdyni.

Wyjątkowe miejsce na mapie kulturalnej stolicy województwa pomorskiego zajmuje Filia Gdańska WiMBP. Biblioteka powstała w 2008 r. jako jednostka Działu Regionalnego. Od niedawna jest samodzielną filią. Pomysł polegał na stworzeniu przestrzeni o wybitnie gdańskim, regionalnym charakterze, placówki będącej wizytówką miasta. Biblioteka mieści się w zabytkowej kamienicy przy ulicy Mariackiej. Uwagę zwraca wnętrze, stylizowane na starogdańskie. Atutem jest niewątpliwie okazały księgozbiór regionalny. Przede wszystkim jednak Filia Gdańska zasłynęła ze swojej działalności kulturalnej. Liczne spotkania, promocje książek, wystawy, warsztaty, zajęcia edukacyjne stanowią o sukcesie biblioteki. Odwiedzają ją bardzo różne osoby: historycy, literaci, artyści, dziennikarze, blogerzy i inni. Tematem spotkań jest Gdańsk, jego dzieje i współczesność. Odbywają się burzliwe dyskusje z udziałem czytelników. Rozmawia się np. o architekturze miasta, zasłużonych mieszkańcach, mniejszościach narodowych i etnicznych, problemach życia codziennego, a nawet o sporcie. Dla dzie-

☛ Konkurs „Szlakiem pomorskich baśni i legend”

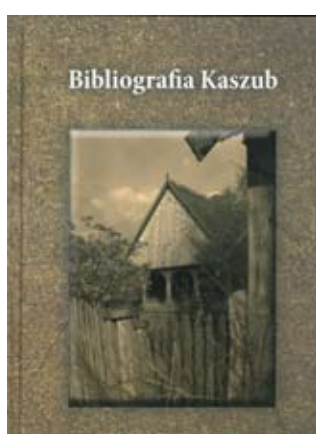
ci organizowane są „Baśniowe wędrówki po Gdańsku” i maratony czytelnicze.

Imponująca jest liczba instytucji i organizacji współpracujących z Filią Gdańską. W kamienicy przy ulicy Mariackiej pojawiają się m.in. członkowie grup rekonstrukcji historycznej. Efektowni są zwłaszcza gdańscy mieszkańcy w strojach z początku XIX w. Można było ich podziwiać w trakcie obchodów 200. rocznicy oblężenia napoleońskiego Gdańska przez wojska rosyjskie i pruskie. Dział Regionalny i Filia Gdańska wspólnie ze Stowarzyszeniem Dobrych Wiadomości przygotowali cykl wykładów oraz spacer śladami Bonapartego. Warto, aby gdańszczanie pamiętali nie tylko o istnieniu drugiego Wolnego Miasta Gdańska (1920–1939), ale również pierwszego (1807–1813/1814). Należy zaznaczyć, że Filia Gdańska, chociaż kultywuje tradycje historyczne miasta, jest placówką na wskroś nowoczesną. To właśnie tutaj narodził się projekt BiblioCamp. Co roku odbywają się warsztaty, prezentacje i spotkania przeznaczone dla wszystkich zainteresowanych „nowymi mediami”. Swoje doświadczenia przekazują także blogerzy, twórcy portali internetowych poświęconych Gdańskowi i jego dzielnicom. Filią Gdańską kieruje od początku jej istnienia Zbigniew Walczak.

WiMBP w Gdańsku akcentuje wielokulturowość Pomorza. W 2011 r. w bibliotece odbyła się konferencja „Pomorze wielokulturowe. Biblioteka miejscem spotkania tradycji z nowoczesnością”. Obecni byli bibliotekarze, pedagodzy, samorządowcy i wiele innych osób. Na zakończenie zebrani wysłuchali koncertu w wykonaniu kaszubskiej grupy rockowej. Z kolei w zeszłym roku Instytut Kaszubski wystąpił z projektem „Pomorska debata o kulturze”. Jedno ze spotkań w ramach cyklu dotyczyło książki. Debatę współorganizował Dział Regionalny WiMBP. Opracowano ankiety, osobno dla czytelników i dla bibliotekarzy. Odpowiedzi nie zawsze napawają optymizmem. Księgozbiór regionalny większości bibliotek publicznych z terenu województwa jest raczej skromny, przeważnie nie przekracza 500 pozycji. Ankiety wykazały stosunkowo małe zainteresowanie czytelników literaturą piękną o tematyce pomorskiej. Raport z debaty dostępny jest na stronie www.institutkaszubski.pl

Świadomość regionalna mieszkańców Pomorza stopniowo wzrasta. Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Gdańsku stara się odpowiadać na potrzeby czytelników zarówno tych rozmiłowanych w regionie, jak i dopiero zaczynających go odkrywać. Wciąż poszukiwane są nowe sposoby komunikacji z odbiorcą.

☛ Publikacje o tematyce regionalnej Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gdańsku

Miejska Biblioteka Publiczna w Słupsku - biblioteką wielokulturową

Współczesne biblioteki dążą do pełnego zaspokojenia potrzeb informacyjno-komunikacyjnych odbiorcy usług. Aby spełnić to zadanie należy poznać otoczenie, w którym biblioteka funkcjonuje i sprostać warunkom dyktowanym potrzebami społeczności lokalnej, narodowej i globalnej.

Prawdziwym motorem wytwarzania przyjaznych przestrzeni – „miejsc ludzkich” – jest aktywne uczestnictwo użytkowników biblioteki w tworzeniu oferty. To jest podstawa sukcesu. Relacje z klientami muszą być jasne, kompetentne, skupione na wartościach i potrzebach w dostępie do wiedzy i informacji. Porządek wyznaczony przez funkcję biblioteki jako instytucji komunikacyjnej nie może być ograniczany, skończony, bowiem nic we współczesnym świecie nie jest *constans*. Świat nabrął rozpędu i nie zamierza się zatrzymać. Z tego też względu współczesna biblioteka powinna być instytucją przyjazną użytkownikom dzięki dynamice, prężności i otwartości na zmiany. Niewątpliwie otoczenie biblioteki jest zróżnicowane i obok gromadzenia, opracowania, udostępniania, upowszechniania wiedzy i informacji, łączenia w ofercie materiałów piśmienniczych i elektronicznych, wyróżnić należy funkcjonalność. Obok funkcji społecznej biblioteka pełni funkcję kulturalną, zgodnie z *Ustawą o działalności kulturalnej*. W najnowszej publikacji Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich adresowanej do studentów i bibliotekarzy pt. „Bibliotekoznawstwo” czytamy: „(...) Funkcjami bibliotecznego mediacji jest informacja, wspieranie kształcenia, zadania intelektualne i estetyczne, rozrywka, substytucja (kompensacja) i integracja (...)”. Zatem biblioteka może stać się miejscem spotkań przedstawicieli różnych narodowości, grup etnicznych i etnograficznych, osób posłu-

gujących się lokalnym językiem czy gwarą, ludzi różnych wyznań. Takim miejscem jest Miejska Biblioteka Publiczna im. M. Dąbrowskiej w Słupsku, która od 2013 r. realizuje projekt Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego pt. „Biblioteka miejscem spotkań wielu kultur”. Projekt finansowany jest z funduszy EOG, pochodzących z Islandii, Liechtensteinu i Norwegii oraz środków krajowych. Wkład własny zapewniają Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności oraz Biblioteka Narodowa Norwegii. Projekt zakłada wypracowanie modelu biblioteki wielokulturowej, integrującej różnorodną społeczność lokalną. Aby dokonać pewnych zmian koordynatorzy projektu zostali wyposażeni w wiedzę i umiejętności potrzebne przy planowaniu i realizacji działań wielokulturowych, podejmowanych razem z przedstawicielami mniejszości. W ramach tej koncepcji bibliotekarze słupscy przejmują dobre praktyki od bibliotekarzy norweskich, którzy są doświadczeni w kreowaniu bibliotek jako miejsc przyjaznych, otwartych dla wszystkich, bezpiecznych, również dla imigrantów i uchodźców. W projekcie biorą udział trzy biblioteki wojewódzkie, dziewięć bibliotek powiatowych oraz trzydzieści sześć bibliotek gminnych z trzech zróżnicowanych kulturowo województw. Polskie biblioteki swoim doświadczeniem w pracy z imigrantami oraz mniejszościami kulturowymi wspiera sześć bibliotek norweskich – Oslo, Buskerud, Hordaland, Oppland, Bergen i Trondheim. Za-

**Biblioteki
budują swoisty
pomost dialogu
międzykulturowego,
co w efekcie sprzyja
przełamywaniu
barier.**

warte zostało słupskie partnerstwo powiatowe, w skład którego wchodzi: Miejska Biblioteka Publiczna w Słupsku jako koordynator i partnerzy - Gminna Biblioteka Publiczna w Kobylnicy, Gminna Biblioteka Publiczna w Damnicy, Gminna Biblioteka Publiczna w Jezierzycach, Gminny Ośrodek Kultury w Głównych wraz z Gminną Biblioteką Publiczną w Głównych i Biblioteka Gminna w Trzebielinie. Działając na styku wielu kultur biblioteka staje się instytucją komunikacyjną, mediacyjną, kreuje przestrzeń otwartą do dyskusji, co w dzisiejszym świecie jest wysoce pożądane. W księgozbiorze biblioteki znajdują się publikacje w wielu językach, m.in.: polskim, niemieckim, angielskim, francuskim, rosyjskim, kaszubskim oraz przekłady literatury światowej na język polski. W swoich zbiorach biblioteka posiada płyty z muzyką z całego świata, m.in. takich artystów jak: Ali Farka Toure – maledyjski wokalista i gitarzysta, Cesaria Evora wybitna wokalistka z Wysp Zielonego Przylądka, Yo Yo Ma – wiołoncelista z Japonii, zespół „Madredeus” z Portugalii, Paulo Conte z Włoch, wirtuoz gry na sitarze Ravi Shankar z Indii, Sussan Deyhim – irańska kompozytorka i śpiewaczka czy Mari Boine, przedstawicielka muzyki inspirowanej folklorem lapońskim. W zasobach znajdują się również zapisy nutowe m.in. takich kompozytorów jak: Fryderyk Chopin, Wolfgang Amadeusz Mozart, Claude Debussy, Ludwig van Beethoven, Franz Schubert, Johann Sebastian Bach, Johannes Brahms, Edvard Grieg, Ferenc Liszt, Feliks Mendelssohn, czy Witold Lutosławski. Polityka gromadzenia zbiorów jest przemyślana i ukierunkowana na gusta oraz potrzeby informacyjne użytkowników.

W ramach projektu podjęto szereg inicjatyw, odbyło się wiele wystaw i imprez, w których brali udział przedstawiciele mniejszości narodowych, etnicznych i etnograficznych

zamieszkujących tereny Słupska i gmin partnerskich. Działania podejmowano we współpracy ze szkołami, co nadało projektowi również charakter edukacyjny. Jedną z ciekawych inicjatyw była inscenizacja „Wesela kurpiowskiego” w wykonaniu Zespołu Ludowego „Klęcinianki” z Klęcina gm. Głównych. Podczas realizacji „Wesela” prezentowano charakterystyczne elementy kultury kurpiowskiej. Po 1945 r. grupa osadników z regionu kurpiowskiego zamieszkała w Klęcinie i do dnia dzisiejszego dba o swoją tożsamość, zachowując elementy kultury kurpiowskiej. Kolejną inicjatywą jest prezentacja kultury Kaszub. Od wielu lat Miejska Biblioteka Publiczna w Słupsku współpracuje z kaszubską grupą etniczną. W minionych latach odbyło się szereg imprez zorganizowanych przy współpracy z przedstawicielami Kaszub. Jedną z inicjatyw było tegoroczne spotkanie z twórcami ludowymi, któremu towarzyszyła wystawa haftu kaszubskiego. Podczas spotkania odbył się koncert Kapeli Ludowej „Zgoda” ze Słupska. Ponadto biblio-

☛ Miejska Biblioteka Publiczna w Słupsku
(fot. Władysław Goliński)

teka nawiązała współpracę z przedstawicielami Słupskiego Związku Ludności Pochodzenia Niemieckiego (SZLPN), pokoleniowo związanych ze Słupskiem oraz z powiatem słupskim. Na jednym ze spotkań Detlef Rach (przewodniczący SZLPN) prezentował wieloletnią działalność Związku. Spotkaniu towarzyszyła wystawa fotografii i pamiątek ze zbiorów Isabeli Sellheim - Honorowej Obywatelki Miasta Słupska. W programie nie mogło zabraknąć muzyki. Zespół muzyczny, który powstał przy Miejskiej Bibliotece Publicznej w Słupsku, wystąpił z repertuarem wielokulturowym, zaprezentował dawne pieśni ludowe. Uczniowie z Zespołu Szkół Samorządowych w Sycevicach przedstawili poezję autorów niemieckich. Podjęto również współpracę z przedstawicielami Związku Ukraińców w Polsce (Koło w Słupsku). Dariusz Cylupa, przewodniczący Koła, zaprezentował działalność Związku. Prezentowano charakterystyczne elementy kultury ukraińskiej: stroje

ludowe, wyszywanki, pisanki oraz inne prace rękodzielnicze. Wszelkie działania podejmowane są przy współpracy z instytucjami partnerskimi. Gminna Biblioteka Publiczna w Kobylnicy wraz z Zespołem Szkół Samorządowych w Sycevicach realizuje projekt w kontekście integracji społeczności polsko-niemieckiej. Iwona Wota, pełna pasji nauczycielka języka niemieckiego, angażuje młodych ludzi do działania, wspierając ich swoim doświadczeniem. W gminie Trzebielino panuje niezwykle klimat wielokulturowy, przy czym mieszkańcy są wyjątkowo zintegrowani. Teren gminy zamieszkują m.in.: Kielczanie, Kaszubi, Łemkowie, Kociwicy, Ukraińcy. I to jest niezwykle, spójność i różnorodność w jednym. Mieszkańcy gminy Trzebielino są w swojej różnorodności doskonali, potrafią stworzyć spójność w społeczeństwie wielokulturowym. Gminna Biblioteka Publiczna w Damnicy organizuje plenery malarskie, eksponuje dzieła artystów kresowych, ponadto integruje Niemców i Polaków. Grupa pozytywnie nastawionych do świata osób uporządkowała zaniedbany pomnik cmentarza w Damnicy. Na cmentarzu nieoczekiwanie spotkali się m.in. bibliotekarze i archiwiści ze Słupska, Damnicy, archiwistka z okolic Zurychu (Szwajcaria), dwie niezwykle osoby z Niemiec, Węgier i przedstawicielka młodego pokolenia z Austrii. I to wszystko za sprawą mieszkanki ościennej gminy - Dębicy Kaszubskiej. Na tym właśnie polega integracja, na działaniu i poznawaniu siebie nawzajem. Potrzebna jest jedynie pozytywna przestrzeń i energia, którą można zarazić innych. Mając na uwadze powyższe przykłady działań należy stwierdzić, że biblioteki budują swoisty pomost dialogu międzykulturowego, co w efekcie sprzyja przełamywaniu barier. Rozdrapywanie ran niczemu nie służy, jedynie zaostrza antagonizmy. W XXI w. mamy do czynienia z kulturą, która w połączeniu z szacunkiem wobec tradycji, staje się drogą do podjęcia szczerego dialogu międzykulturowego.

**Bibliotekarze
słupscy
przejmują
dobre
praktyki od
bibliotekarzy
norweskich,
którzy są
doświadczeni
w kreowaniu
bibliotek,
jako miejsc
przyjaznych,
otwartych dla
wszystkich**

Wałbrzych wielokulturowy

Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna „Biblioteka pod Atlantami” w Wałbrzychu w latach 2009–2013 realizowała program edukacji regionalnej pod nazwą „Wałbrzych Wielokulturowy”.

Od maja 1945 r. na ulicach Wałbrzycha oprócz niemieckich mieszkańców i radzieckich żołnierzy można było spotkać także żydowskich więźniów z wyzwolonych podobozów Gross-Rosen i polskich byłych robotników przymusowych. Wkrótce dojechali repatrianci z Bugu, z dawnych Kresów Wschodnich oraz z Francji i Niemiec, a także mieszkańcy Polski centralnej. W następnych latach dołączyli do nich Grecy i Romowie. Języki, obyczaje i religie zaczęły splatać się, tworząc różnobarwne oblicze Wałbrzycha. Z biegiem lat część ludności wyjeżdżała, dołączała nowa, np. w związku z powstaniem w 1997 r. Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej pojawili się Japończycy. Na początku XXI w. to wielobarwne oblicze miasta, zwłaszcza dla młodszych mieszkańców było coraz słabiej znane. Stąd pomysł na program edukacji regionalnej pod nazwą „Wałbrzych wielokulturowy”.

Miał on zasięg regionalny i był skierowany do mieszkańców Wałbrzycha i okolic, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży szkolnej.

Program „Wałbrzych wielokulturowy” stanowił kontynuację jednego z segmentów większego projektu „Jest takie miasto...”, współfinansowanego przez Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego. W ramach niego w pierwszym półroczu 2009 r. odbyły się 4 spotkania młodzieży gimnazjalnej z przedstawicielami kościoła ewangelicko-augsburskiego

i prawosławnego oraz Romów i Kresowiaków. Natomiast już od października rozszerzono jego formułę i tak powstał nowy projekt. Program „Wałbrzych Wielokulturowy” wymagał pewnych nakładów finansowych, które pozyskano m.in. ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Funduszu Regionu Wałbrzyskiego. W następnych latach wałbrzyska księżnica w odpowiedzi na duże zainteresowanie tematyką regionalną zarówno ze strony wałbrzyskich szkół, jak też osób dorosłych, kontynuowała cykl dni mniejszości narodowych, poszerzając swoją ofertę. Od początku realizacja projektu zakładała współpracę różnych działów biblioteki: Wypożyczalni Główniej, Pracowni Regionalnej, Oddziału Dziecięco-Młodzieżowego, Działu Zbiorów Audio-wizualnych. Z czasem dołączyły filie i punkty biblioteczne. Największym atutem „Wałbrzycha Wielokulturowego” były spotkania z przedstawicielami poszczególnych mniejszości, dające młodzieży gimnazjalnej okazję bezpośredniego kontaktu z określoną kulturą. Możliwość poznania osobistych historii zawsze sprzyja doświadczeniu. Zapoznaniu się z tym, czego raczej nie znajdą w szkolnych podręcznikach.

I tak rozpoczynający projekt w 2009 r. „Dzień Grecki” był okazją do spotkania z Pavlosem Kechagiasem, który trafił do Wałbrzycha w 1948r. wraz z grupą dzieci wywiezionych z ojczyzny w trakcie kolejnej wojny domowej. Podczas „Dni Niemieckich” w 2010 r. gościem była Ewa Synowiec – wałbrzyszanka „od zawsze”, laureatka konkursu literackiego na wspomnienia mieszkańców powiatu wałbrzyskiego pod hasłem „Moja rodzina pochodzi z...”, zorganizowanego przez bibliotekę w 2009 r. w ramach

Najcenniejszym
doświadczeniem
programu „Wałbrzych
Wielokulturowy”
były spotkania
młodzieży ze starszymi
mieszkańcami,
kontakt z ich
osobistą historią
i wspomnieniami

projektu „Jest takie miasto...”. Spotkania te były dla młodzieży także impulsem do „odkopania” historii własnej rodziny, do rozejrzenia się wśród sąsiadów, spojrzenia innymi oczami na swoje miasto.

Oprócz tego na „Dni Kultury” składało się szereg zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży (m. in. cykl „W Świecie Baśni”) oraz seanse filmowe. Ciekawy dodatek do programu stanowiły wystawy i ekspozycje zarówno te skromniejsze, stworzone w oparciu o własne zbiory biblioteczne i kolekcje zaprzyjaźnionych osób, jak i pożyczane od różnych instytucji lub osób. I tak podczas „Dni Kultury Żydowskiej” w 2010 r. prezentowane były fotografie Cmentarza Żydowskiego we Wrocławiu autorstwa Pawła Sochy, a w 2011 r. została przedstawiona wystawa pn. „Żydzi Warszawy 1863–1943”. W 2012 r. podczas „Dni Kultury Bułgarskiej” można było obejrzeć ekspozycję pn. „Literatura słowiańska” - opracowaną i udostępnioną przez Dolnośląską Bibliotekę Publiczną im. T. Mikulskiego we Wrocławiu. Od początku wszystkie materiały promujące poszczególne imprezy (plakaty, ulotki) miały jednolitą szatę graficzną. Pozwalało to na szybką identyfikację wizualną projektu. Stroną graficzną zajmowała się Małgorzata Laszczak, plastyk biblioteczny. Projekt obejmował także promocję książek i spotkania z autorami. Podczas „Dni Kultury Żydowskiej” w 2010 r. spotkania z autorkami Zofią Muzyką i Grażyną Kotlubei oraz twórcą opracowania graficznego Viktorem Kotlubei promowały książkę pt. *Bilet do Izraela*. Nie lada atrakcją w programach poszczególnych dni były występy zespołów muzycznych, m.in. zespołu klezmerskiego „Klezmerado”, „Balkan folk Acoustic” czy „Chóru Frankofonów”. Były to okazje nie tylko do poznawania przykładów muzyki charakterystycznej dla poszczególnych narodowości, ale także do nauki tańca ludowego lub narodowego.

We wrześniu 2010 r. biblioteka była współorganizatorem miejskiego „Festynu Wielokulturowego”, który odbył się na wałbrzyskim rynku. W założeniu miała to być impreza cykliczna, integrująca wałbrzyskie stowarzyszenia, jednak było to jednorazowe zdarzenie.

Z przykładowych imprez można wymienić m.in.: „Dzień Francuski”, „Dzień Japoński”,

◀ DNI KULTURY ŻYDOWSKIEJ 2012

◀ DNI KULTURY BUŁGARSKIEJ 2012

„Dni Kultury Rosyjskiej”, „Dni Czeskie”, „Dni Rumuńskie”, „Dni Kultury Indyjskiej”, „Dni Kultury Bułgarskiej”, „Dni Kultury Włoskiej”. Na wyróżnienie zasługują „Dni Kultury Żydowskiej” organizowane kilkakrotnie. Od początku miały one szczególny charakter, ponieważ związane były z obchodami rocznic i wydarzeń ważnych dla społeczności żydowskiej. Zawsze współorganizatorem było Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Żydów w Polsce Oddział w Wałbrzychu. I tak 19.04.2010 r. obchodzony był „Shoah - Dzień Pamięci”. W trakcie imprezy miało miejsce wręczenie medalu dla Publicznego Gimnazjum nr 6 w Wałbrzychu za opiekę nad Cmentarzem Żydowskim w Wałbrzychu. W ramach ogólnopolskich obchodów rocznicy Nocy Kryształowej w bibliotece 14.11.2012r. zebrali się goście nie tylko z Wałbrzycha, ale

także z Wrocławia i z Warszawy. Uroczystość rozpoczęła się od zapalenia zniczy w miejscu, gdzie kiedyś stała synagoga. 29.04.2013 r. w bibliotece zorganizowano obchody 70. rocznicy Powstania w Getcie Warszawskim. W programie znalazły się m. in. występy uczniów i koncert zespołu klezmerskiego „Klezmarado”.

Do projektu „Wałbrzych Wielokulturowy” zostały też włączone „Dni Kultury Szwedzkiej”, organizowane corocznie przez Stowarzyszenie Polsko-Szwedzkie „Tillsammans” w ramach „Dni Kultury Szwedzkiej na Dolnym Śląsku”.

Podczas realizacji projektu nawiązano także współpracę z wieloma innymi organizacjami, stowarzyszeniami i instytucjami: Niemieckim Towarzystwem Społeczno-Kulturalnym, Stowarzyszeniem Polska – Izrael, Stowarzyszeniem Wałbrzyskich Romów, Stowarzyszeniem Asystentów Edukacji Romskiej, Stowarzyszeniem Francuzów i Repatriantów z Francji na Dolnym Śląsku, Wrocławskim Towarzystwem Przyjaciół Bułgarii, Muzeum Gross – Rosen, Stowarzyszeniem Wspierania Tubylczych Amerykanów „KONDOR” oraz Stowarzyszeniem Dom Bretanii, które w ubiegłym roku przeniosło swoją siedzibę do budynku biblioteki.

Najcenniejszym doświadczeniem programu „Wałbrzych Wielokulturowy” były spotkania młodzieży ze starszymi mieszkańcami, kontakt z ich osobistą historią i wspomnieniami. Do trwałych efektów należy też zaliczyć współpracę z organizacjami: Towarzystwem Społeczno-Kulturalnym Żydów w Polsce. Oddziałem w Wałbrzychu, Stowarzyszeniem Przyjaciół Ziemi Drohobyckiej, Towarzystwem Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich, które często organizują swoje uroczystości i spotkania w bibliotece, podobnie jak Schodniczanie, którzy rokrocznie zapraszają na swoje zjazdy do ksiąźnicy wałbrzyskiej. Została też nawiązana stała współpraca ze szkołami: Publicznym Gimnazjum nr 1 i Publicznym Gimnazjum nr 6 w Wałbrzychu. Program ten pokazał, że wielokulturowość w Bibliotece pod Atlantami to ważny element edukacji regionalnej, która od kilku lat cieszy się dużym zainteresowaniem naszych odbiorców. Przyjęta formuła spotkań pozwoliła nie tylko na poznanie wybranych aspektów poszczególnych kultur, ale przede wszystkim na poznanie ludzi, którzy mieszkają obok nas i chętnie dzielą się swoim doświadczeniem. To także ważne lekcje tolerancji i otwierania się na innych.

Plakaty reklamujące Dni Kultury

R Regionalizm

w Gminnej Bibliotece

Publicznej w Aleksandrowie

Gminna Biblioteka Publiczna w Aleksandrowie jest małą wiejską placówką w powiecie biłgorajskim (województwo lubelskie). Aleksandrów to wieś, którą założył w 1791 r. Andrzej Zamoyski i nazwał ją na cześć swojego najstarszego syna Aleksandra.

Spis z 1827 r. notował tu 168 domów i 1294 mieszkańców. Wieś należała wówczas do powiatu zamojskiego i parafii Górecko Kościelne. Aleksandrów przez kolejne lata jako wieś i gmina wpisywał się w historię regionu i Polski. Przeżywał lata świetności (jak chociażby w okresie międzywojennym) i cierpienia (najtragiczniejsze w czasie II wojny światowej). Tak tworzyły się dzieje rodzin i miejscowości. Aleksandrów to typowa „ulicówka”, jest jedną z najdłuższych wsi w Polsce (ciągnie się przez 9 km).

W GBP w Aleksandrowie bardzo ważnym obszarem działalności jest regionalizm. Pracownicy przy zaangażowaniu dużego grona wolontariuszy (m.in. bibliotekarek szkolnych, nauczycieli, twórców ludowych, pań z Kół Gospodyń Wiejskich, pracowników urzędu gminy, mieszkańców Aleksandrowa i młodzieży z grup działających przy bibliotece: Koła Przyjaciół Biblioteki, Dyskusyjnego Klubu Książki „Okładka” i Otwartego Klubu Pomocnego Serduszka Otarłego) podejmują bardzo wiele różnorodnych działań, których celem jest uświadamienie społeczności lokalnej, a szczególnie dzieciom i młodzieży, że powinniśmy poznać naszą przeszłość i dbać o przekazywanie dziedzictwa kolejnym pokoleniom. Nasze działania idą w tym kierunku dlatego, bo uważamy, że bez głęboko zakorzenionego przekonania w każdym z nas, jak ważna jest ochrona dziedzictwa, efekty szybko znikną lub będą leża-

ły głęboko ukryte. Biblioteka stara się szukać nowatorskich pomysłów, aby „zarazić” pasją regionalizmu jak najwięcej osób ze swojego otoczenia. Poniżej podaję przykłady działań na rzecz promocji oraz ochrony dziedzictwa historycznego i kulturowego realizowanych przez placówkę w Aleksandrowie:

Regionalia

Biblioteka posiada wydzielone regionalia. Jest to zbiór ponad 1500 dokumentów, głównie książek, co roku systematycznie wzbogacany. Gromadzone są także mapy, prace dotyczące Aleksandrowa, płyty CD oraz lokalne gazety i czasopisma. Zbiory te dotyczą województwa lubelskiego. Ustawione są według kryterium administracyjnego (województwo – powiat – gmina – miejscowość).

Regionalne Archiwum Biblioteczne

Biblioteka prowadzi Regionalne Archiwum Biblioteczne. Gromadzone są w nim, dzięki zaangażowaniu społeczności lokalnej, stare fotografie i dokumenty (oraz ich kopie) w wersji papierowej i w postaci bazy komputerowej (oryginalne materiały są skanowane). Obecnie w bazie znajduje się ponad 2 tys. różnych dokumentów, głównie starych fotografii.

Dokumenty życia społecznego

Placówka systematycznie gromadzi dokumenty życia społecznego. Współpracujemy

z instytucjami, organizacjami i innymi jednostkami z terenu gminy, które przekazują w darze dokumenty związane z ich działalnością. Bibliotekarze sami śledzą na bieżąco pojawiające się materiały, ponadto pomaga je zbierać Koło Przyjaciół Biblioteki. Biblioteka rozpoczęła w styczniu 2014 r. digitalizację druków ulotnych. Udało nam się do tej pory zeskanować około 40% tych zbiorów. Prace te będą nadal kontynuowane.

Artykuły prasowe dotyczące gminy Aleksandrów

Gromadzone są na bieżąco artykuły prasowe, głównie z gazet i czasopism lokalnych prenumerowanych przez bibliotekę oraz otrzymywanych w darze (np.: „Tygodnik Zamojski”, „Kronika Tygodnia”, „Nowa Gazeta Biłgorajska”, „Dziennik Wschodni”, „Echa Roztocza”) oraz na portalach internetowych typu: bilgorajska.pl, bilgoraj.com.pl - dotyczące gminy Aleksandrów. Zbiory te udostępniane są na miejscu. W 2014 r. zostały rozpoczęte prace nad tworzeniem bazy elektronicznej artykułów.

Kartoteka regionalna tekstowa i ilustracyjna

W bibliotece znajduje się bogata, regionalna (województwo lubelskie) kartoteka tekstowa i ilustracyjna. Bardzo dużo takich materiałów nasza instytucja otrzymuje w darze, wiele ilustracji wpływa dzięki akcji „Stare kalendarze”.

Informator Gminy Aleksandrów

Biblioteka prowadzi projekt pn. „Gmina Aleksandrów”. Polega on na tym, że uczniowie gimnazjum zbierają informacje o danej jednostce (bezpośrednio od niej samej) z terenu gminy. Pozyskane informacje są opracowywane przez bibliotekę i włączane do *Informatora Gminy Aleksandrów* (wersja papierowa i elektroniczna).

Informacja bieżąca

W bibliotece znajdują się wydzielone zbiory, które nazwano - informacja bieżąca. Są one bardzo często aktualizowane. Należą do nich materiały pozyskane w formie darów oraz wpływające materiały reklamowe (np.: materiały reklamowe wyższych uczelni, informacje o kursach, harmonogram wywozu śmieci, gazetki reklamowe, różnego rodzaju ulotki ogłoszeniowe, rozkłady jazdy busów itd.). Materiały te czytelnicy mogą sobie brać do domu.

Kolekcja łyżek

Aleksandrowskiej bibliotece udało się także zapoczątkować kolekcję łyżek. Wszystko się zaczęło od drewnianej łyżki. Kobiety z Koła Gospodyń Wiejskich często powtarzały z łyżką w oku: „Kiedyś bez takiej łyżki nie było kuchni”. Dzięki ofiarodawcom mamy w zbiorze kilkadziesiąt różnych łyżek. Mamy nadzieję, że kolekcja będzie się rozrastała.

Formy kulturalne i edukacyjne

Biblioteka w Aleksandrowie organizuje bardzo wiele form kulturalnych i edukacyjnych o tematyce regionalnej dla różnych grup odbiorców. Są to: warsztaty z twórcami ludowymi (np.: kwiaty z bibuły, ozdabianie obrazów, tradycyjne produkty w kuchni, pisanki wielkanocne, haft biłgorajsko-tarnogrodzki, tradycyj-

się na niego m. in. warsztaty tańca i rękodzieła ludowego, wycieczka, konkurs plastyczny i galeria prac dzieci zamieszczona w internecie.

- **Projekt „Korzenie łączą pokolenia”** (2011) finansowany z PPWOW, dla młodszych dzieci. Starsi mieszkańcy opowiadali dzie-

☛ Zajęcia regionalne w Gminnej Bibliotece Publicznej w Aleksandrowie

ne ozdoby bożonarodzeniowe), spotkania z regionalistami, konkursy (etnograficzne, fotograficzne, plastyczne, dokumentacyjne), wywiady z mieszkańcami, zbieranie legend, gra terenowa, zajęcia, zabawy, kalambury, lekcje biblioteczne, konkursy, loterie, prelekcje, turnieje wiedzy o Aleksandrowie, wystawy (fotograficzne, rękodzieła ludowego), imprezy. Główni partnerzy tych działań to: Biblioteka Szkolna i Szkoła Podstawowa im. Dzieci Zamojszczyzny w Aleksandrowie, Gimnazjum im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Koło Gospodyń Wiejskich, Ludowy Zespół Śpiewaczy „Aleksandrowiaczy”, Przedszkole „Leśne Skrzaty” w Aleksandrowie i Urząd Gminy Aleksandrów. Trudno opisać wszystkie działania. Przykłady tych ważniejszych to:

- **Projekt „Tutaj mieszkamy, tutaj działamy”** (2010), finansowany z PPWOW, którego uczestnikami były kobiety z Kół Gospodyń Wiejskich oraz dzieci i młodzież. Składały

ciom o dawnym życiu, były gry i zabawy oraz scenki obyczajowe np. kischenie kapusty.

- **Projekt „W polu, obejściu i domu”** (2013) - przedszkolaki odwiedzały gospodarstwa mieszkańców oraz oglądały, a także same próbowały: dojenia krowy, robienia masła, kopania kartofli, wyciągania wody ze studni żurawiem, robienia bukietów z kwiatów w tradycyjnym ogródku wiejskim. Potem malowały to co widziały i powstał przepiękny album. Pojechały także na wycieczkę do Zagrody Sitarskiej w Biłgoraju.
- **Projekt „Filmowe Pogwarki. Legenda o powstaniu Aleksandrowa”** (2013) finansowany przez Centrum Edukacji Obywatelskiej. Grupa gimnazjalistów zbierała legendy, brała udział w warsztatach z animacji oraz wykonała film animowany opowiadający o powstaniu Aleksandrowa.

➤ Zajęcia regionalne w Gminnej Bibliotece Publicznej w Aleksandrowie

- **Projekt „Zachować dziedzictwo”** (2014) adresowany do mieszkańców Aleksandrowa. Patronat nad nim objął wójt gminy Aleksandrów. W jego ramach odbyły się np.: spotkanie z Jadwigą Haliną Sędką - „Aleksandrowskie tradycje adwentowe i wigilijne”; zajęcia „Na tropach dziedzictwa Aleksandrowa”; zabawy z puzzlami – „Dawny Aleksandrów”; wystawa fotografii „Viana” a „Aleksandrów” (z miejscowości w Hiszpanii); turniej klas „Potyczki z aleksandrowskim dziedzictwem”. Zakończył się on uroczystym podsumowaniem pt. „Aleksandrowskie spotkanie z dziedzictwem”. Zostały wręczone dyplomy i podziękowania, panie z zespołu śpiewały ludowe piosenki oraz włożyły tradycyjne wianki z kwiatów i ziół na oktawę Bożego Ciała. Została przygotowana także wystawa „Magia monideł”, która prezentowała portrety ze zbiorów mieszkańców z końca XIX i pocz. XX w.

Każdy z nas powinien zdawać sobie sprawę jak ważne jest przekazywanie i kultywowanie dziedzictwa. W Aleksandrowie większości mieszkańców nie trzeba do tego przekonywać. Wielu czytelników z sukcesem bierze udział pod opieką bibliotekarzy w konkursach o różnym zasięgu. Przykłady kilku nagród to: Aneta Kwiatkowska – III miejsce za film o kulturze ludowej Aleksandrowa w konkursie o zasięgu ogólnopolskim „Dziedzictwo kulturowe mojego regio-

nu”; Diana Bździuch, Anna Kupczak, Magdalena Harasiuk I miejsce za prace dokumentacyjne w powiatowym konkursie „Pielęgnując przeszłość, tworzymy przyszłość” (2010). Trud i czas wkładany przez społeczność aleksandrowską na rzecz regionalizmu został doceniony.

Ważniejsze nagrody jakie otrzymała biblioteka to: I miejsce w powiatowym konkursie „Pielęgnując przeszłość, tworzymy przyszłość” organizowanym przez MiPBP w Biłgoraju (2010) i I miejsce w konkursie organizowanym przez Wojewódzką Bibliotekę Publiczną im. H. Łopacińskiego w Lublinie (2011).

Chrońmy więc wiedzę, którą mają najstarsi mieszkańcy, chrońmy stare fotografie, dokumenty, ale także sztukę ludową i kulturę materialną. Powinniśmy dbać o to, co tworzyli nasi pradziadkowie i uczyć młodzież miłości do swoich korzeni, bo to właśnie ona będzie pomostem dla kolejnych pokoleń. Jesteśmy dumni z tego, że żyjemy w regionie zwanym Ziemią Biłgorajską, o której kulturze wybitni znawcy mówią, że jest archaiczna i prosta, lecz należy do najciekawszych w krajach słowiańskich w wielu dziedzinach, wśród których przoduje haft biłgorajski oraz kapliczki i figury przydrożne. Mamy nadzieję, że gromadzone z tak wielką troską zbiory regionalne pozostaną skarbnicą wiedzy o naszym dziedzictwie na bardzo długo. Zachowujmy to wszystko co kształtowało dom, w którym wyrosliśmy, ale i pamiętajmy o tym, który nosi imię Polska.

Współpraca bibliotek publicznych w zakresie tworzenia bibliografii regionalnej

Jedną z form działania bibliotek na rzecz kultury regionu jest tworzenie i publikowanie bibliografii regionalnej. Zadanie to jest dla bibliotek wojewódzkich i powiatowych obowiązkiem wynikającym z Ustawy o bibliotekach, często realizowanym niechętnie i spychanym na margines

Prace bibliograficzne są żmudne i niezwykle pracochłonne, a ich efekty rzadko bywają spektakularne - z tego względu bywają niedoceniane przez bibliotekarzy oraz ich zwierzchników. Tymczasem ogólnopolski system bibliografii regionalnych, będący uzupełnieniem bibliografii narodowej, pełni istotną funkcję jako element warsztatu informacyjnego, wykorzystywany przez bibliotekarzy w codziennej pracy: podczas obsługi czytelników, tworzenia zestawień tematycznych czy realizacji kwerend. Przydaje się uczniom, studentom, dziennikarzom, pracownikom naukowym. Stanowi ponadto cenną dokumentację dorobku piśmienniczego regionu. Aby właściwie wywiązać się z powinności tworzenia bibliografii regionalnej konieczna jest ścisła współpraca bibliotek różnego szczebla - sama biblioteka wojewódzka nie jest w stanie podołać rejestracji wszystkich dokumentów regionalnych. Na terenie Dolnego Śląska od 2004 r. realizowany jest projekt pod nazwą Dolnośląski Zasób Biblioteczny (DZB), dzięki któremu sukcesywnie wdrażano w największych bibliotekach publicznych w województwie system biblioteczny ALEPH. Biblioteki uczestniczące w DZB tworzą wspólny, ogólnodostępny katalog zbiorów, bazę dokumentów regionalnych oraz czasopism, bazę bibliograficzną „Bibliografia Regionalna Dolnego Śląska”, a także oferują ujednolicony zestaw usług bibliotecznych w systemie on-line. W chwili obecnej Dolnośląski Zasób Bi-

blioteczny w systemie ALEPH jest współtworzony przez 37 bibliotek różnego szczebla, w tym: bibliotekę wojewódzką, 7 bibliotek stopnia powiatowego (z dziewięciu), 7 bibliotek pełniących zadania powiatowych i 12 bibliotek niższego szczebla: miejskich, miejsko-gminnych lub gminnych. Bibliografia Regionalna Dolnego Śląska w systemie ALEPH tworzona jest od 2005 r. Początkowo obejmowała jedynie opisy sporządzone przez pracowników Działu Informacji DBP we Wrocławiu, które trafiły tam po konwersji z systemu MAK. Obecnie współtworzą ją w różnym stopniu 24 biblioteki dolnośląskie. Bibliografia rejestruje wyłącznie artykuły z czasopism regionalnych i lokalnych, dotyczące Dolnego Śląska (jego historii, przyrody, gospodarki, polityki, nauki, oświaty, kultury itd.). Według wykazu zaktualizowanego w latach 2012-2013 tytułów czasopism opracowywanych na potrzeby Bibliografii Regionalnej Dolnego Śląska jest 289. Bibliografia rejestruje artykuły ukazujące się od 1947 r. do chwili obecnej, przy czym opisy bibliograficzne z lat 1947-1996 są nadal uzupełniane. Prace nad retrospektywnym wprowadzaniem opisów zostały podjęte przez pracowników DBP w 2012 r. Wprowadzany jest wyłącznie materiał dostępny w postaci tradycyjnej z Kartoteki Regionalnej w Dolnośląskiej Bibliotece Publicznej we Wrocławiu. Do końca 2013 r. opracowano 70% materiału bibliograficznego. Wspomniany wcześniej wykaz tytułów czasopism nie obej-

re odbyło się w Dolnośląskiej Bibliotece Publicznej 8 lutego 2012 r. powołano do życia Komisję do spraw Bibliografii Regionalnej Dolnego Śląska. Ta oddolna inicjatywa zaowocowała zacieśnieniem współpracy między bibliotekami publicznymi woj. dolnośląskiego, aktywizacją bibliografów oraz w widoczny sposób poprawiła jakość prac bibliograficznych. W ciągu 2 lat członkowie Komisji spotykali się ośmiokrotnie. Posiedzenia robocze poświęcone były m.in.:

tworzeniu materiałów metodycznych, tworzeniu regionalnej bazy kartoteki haseł wzorcowych, aktualizacji schematu układu bibliografii dolnośląskiej, aktualizacji wykazu czasopism regionalnych i lokalnych, na podstawie których opracowywana jest bibliografia, określeniu kryteriów doboru materiałów do bibliografii itd. Sformułowano wskazówki dotyczące szczegółów technicznych bazy bibliograficznej w systemie ALEPH. Opracowano harmonogram prac związanych z korektą opisów zamieszczonych w bibliografii. Poruszano również tematy dotyczące właściwej ekspozycji i promocji bibliografii regionalnej. Szczegółowe sprawozdania oraz inne materiały dotyczące prac Komisji są dostępne na blogu Bibliografia Regionalna Dolnego Śląska – materiały metodyczne (<http://bibliografiaregionalna.blogspot.com>). Ta specjalna witryna internetowa ma służyć pomocą wszystkim dolnośląskim bibliografom i stanowić forum wymiany informacji na temat bibliografii regionalnej, metodyki pracy bibliograficznej, zasad selekcji dokumentów, opracowania formalnego i rzeczowego. Podczas spotkań Komisji postulowano sformalizowanie współpracy bibliotek dolnośląskich nad bazą bibliograficzną oraz podjęcie starań o rozszerzenie promocji tego źródła informacji o regionie. W efekcie powstał tekst porozumienia w sprawie tworzenia bazy „Bibliografia Regionalna Dolnego Śląska” w ramach Dolnośląskiego Zasobu Bibliotecznego. Porozumienie zawarto w czerwcu 2014 r. Jeśli chodzi o promocję bazy bibliograficznej – dyrekcja DBP na wniosek członków Komisji ds. Bibliografii Regionalnej Dolnego Śląska wystosowała pismo do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego z prośbą o umieszczenie na stronie urzędu linku do bazy bibliograficznej. Prośba ta została rozpatrzona pozytywnie i link do bazy bibliograficznej pojawił się na stronie urzędu w pierwszym kwartale bieżącego roku. W ramach prac Komisji opracowano ankietę mającą na celu badanie tendencji organizacyjnych związanych z tworzeniem bibliografii regionalnej. Rozesłano ją w formie elektronicznej do 39 bibliotek publicznych z terenu Dolnego Śląska. W badaniu wzięły udział 34 biblioteki. Ankieta wykazała, że w większości (59%) bibliotek na terenie Dolnego Śląska nie ma wydzielonych komórek organizacyjnych odpowiedzialnych za opracowanie bibliografii regionalnej. Bibliografowie zatrudnieni są

strona 28

w różnych działach. W ponad połowie bibliotek (56%) opracowaniem zajmuje się jedna osoba, która poświęca na to zajęcie zaledwie od 1 do 8 godzin w miesiącu (47%). Czas ten nie jest wyznaczony i zagwarantowany przez przełożonego - stanowi to główny problem w pracy bibliograficznej. Aż 94% ankietowanych odpowiedziało, że prace bibliograficzne nie stanowią podstawowego zajęcia bibliografów, w związku z czym zadania związane z tworzeniem „Bibliografii Regionalnej Dolnego Śląska” narzucone są dodatkowo i realizowane w miarę możliwości. 85% respondentów wskazuje na to, że czytelnicy korzystają z bazy bibliograficznej. 53% zaznacza, że czynią to sporadycznie, a 41%, że często. W 74% ankietowanych bibliotek bibliografia regionalna jest wykorzystywana przy udzielaniu informacji przez bibliotekarza innego niż twórca bibliografii. Tylko jedna biblioteka odpowiedziała, że nie dysponuje odpowiednim sprzętem do tworzenia bazy i udzielania właściwej informacji o niej. 8 bibliotek ma zastrzeżenia co do jakości sprzętu. W 99% bibliotek, oprócz bazy w ramach DZB, istnieją inne źródła informacji bibliograficznej o regionie. O możliwości korzystania z bazy bibliograficznej czytelnicy na Dolnym Śląsku dowiadują się w 48% na podstawie informacji ustnej, a w 33% ze strony internetowej biblioteki, tylko 13% bibliotek redaguje ulotki informacyjne na ten temat. W 35% bibliotek nie ma właściwej (tzn. zgodnej ze wskazówkami opracowanymi przez Zespół ds. Bibliografii Regionalnej przy ZG SBP) informacji o bazie regionalnej. 90% respondentów wskazuje na potrzebę organizacji dodatkowych szkoleń warsztatowych dotyczących bibliografii regionalnej. Ponad 90% bibliografów korzysta z materiałów metodycznych opracowanych przez Komisję ds. Bibliografii Regionalnej Dolnego Śląska oraz stosuje w codziennej pracy hasła przedmiotowe ze słownika JHP BN dostępnego on-line. Na pytanie jak postrzegana jest praca bibliografa i jej efekt końcowy przez przełożonych żadna z ankietowanych bibliotek nie odpowiedziała, że bardzo dobrze. 38% odpowiedziało, że obojętnie, 35% zadawalająco i 21% dobrze. Trochę inaczej sprawa wygląda, jeśli chodzi o postrzeganie bibliografii przez czytelników: 9% respondentów uważa, że praca bibliografów i jej efekt końcowy w ogóle nie jest dostrzegana, wg 15% jest postrzegana obojętnie, 44% zadawalająco, 24% dobrze i 9% bardzo dobrze. Sami bibliogra-

Prace bibliograficzne
są żmudne i pracochłonne,
a ich efekty rzadko bywają
spektakularne
- z tego względu bywają
niedoceniane przez
bibliotekarzy oraz ich
zwierzchników

fowie w ponad 50% oceniają swoją pracę jako przyjemną i potrzebną. 6% odbiera ją jako niechciany, narzucony obowiązek. Praca bibliograficzna i jej efekt końcowy są zatem postrzegane raczej pozytywnie, co oznacza, że biblioteki dolnośląskie rozumieją wagę i potrzebę realizacji tego zadania. Spodziewać się zatem można, że porozumienie w sprawie tworzenia bazy „Bibliografii Regionalnej Dolnego Śląska” w ramach Dolnośląskiego Zasobu Bibliotecznego zostanie przyjęte z pełnym poparciem przełożonych. Poprawi to nie tylko warunki pracy bibliografów, ale wpłynie też pozytywnie na dalszą współpracę poszczególnych bibliotek i być może spowoduje, że placówki, które dotychczas nie podjęły współpracy, aktywnie się w nią włączą. Jest to ważne ze względu na jakość i kompletność bazy bibliograficznej oferowanej osobom zainteresowanym regionem. Oczekuje się również, że jednym ze skutków zacieśnienia i aktywizacji wspólnych działań nad tworzeniem bibliografii dolnośląskiej będzie większe wsparcie dyrekcji bibliotek w działaniach mających na celu promocję tego źródła informacji o regionie. Efektywna promocja bibliografii regionalnej powinna według respondentów obejmować edukację regionalną dla dzieci i młodzieży, współpracę bibliotek z mediami lokalnymi, zamieszczanie informacji na stronach internetowych różnego typu urzędów i instytucji lokalnych, drukowanie ulotek i plakatów reklamowych.

Mamy nadzieję, że podjęte w ostatnim czasie przez dolnośląskich bibliografów, członków Komisji do spraw Bibliografii Regionalnej Dolnego Śląska i dyrektorów poszczególnych bibliotek działania na rzecz rozwoju prac nad bibliografią regionalną przyniosą oczekiwane rezultaty, a współtworzona przez nas baza bibliograficzna w jeszcze większym stopniu nabierze znaczenia jako element wspierający dolnośląską edukację i kulturę.

Troska o dziedzictwo historyczne regionu

Wydawnictwo Arslibris w Bibliotece Publicznej Miasta i Gminy Końskie powstało przypadkiem. Było po prostu potrzebą chwili, a przerodziło się w szybko rozwijające się przedsięwzięcie, dzięki któremu udostępniono mieszkańcom ciekawe szczegóły historii regionu.

Byłem pomysłodawcą powstania wydawnictwa, gdy do burmistrza Końskich zwróciło się środowisko dawnych żołnierzy Armii Krajowej z prośbą o wydanie książki złożonej z relacji mieszkańców, bezpośrednich świadków oraz żołnierzy obwodu, podobwodów i placówek Armii Krajowej w okręgu radomsko-kieleckim. Kombatanci, żołnierze „Robota” i „Ponurego”, członkowie koneckiej konspiracji stwierdzili, że posiadają ogromne archiwum, zbierane przez wiele lat, gromadzone w atmosferze powojennej konspiracji, ocalone przed prześladowaniami i szykanami ze strony władz Polski Ludowej. Czołowi przedstawiciele tego środowiska od połowy

lat 80. XX w. organizowali coroczne obchody Koneckiego Września. Z początku, w latach 80., były to na wpół konspiracyjne spotkania w koneckim Kościele, objazd po grobach kolegów, a z czasem przerodziły się w miejskie święto organizacji kombatanckich pod egidą władz gminy Końskie. Głównym autorem książek naszego wydawnictwa traktujących o konspiracyjnej działalności partyzantów spod znaku ZWZ i Armii Krajowej był Jan Zbigniew Wroniszewski, konecki gimnazjalista, żołnierz oddziałów Hubala i Armii Krajowej, który wraz z Bogumiłem Kacperskim zajmował się gromadzeniem powojennego archiwum i zbieraniem relacji od żyjących świadków wydarzeń. Archiwum to tworzone było

na przestrzeni kilkudziesięciu lat. Bogumił Kacperski zmarł w 2001 r. i nie doczekał wydania pierwszej książki zredagowanej na podstawie zgromadzonego zbioru cennych relacji, wspomnień i dokumentów. Gdy w 2004 r. pierwsza książka przygotowana przez Jana Zbigniewa Wroniszewskiego była gotowa do druku, powołaliśmy do życia Wydawnictwo Arslibris, włączając je do struktury biblioteki, uznając je za rozszerzenie działalności statutowej naszej instytucji. Zamyśl nasz był taki, żeby nie zamawiać w profesjonalnych drukarniach gotowego i zadeklarowanego nakładu, ryzykując zamrożeniem środków na działalność biblioteki, lecz wydrukować własnymi siłami 50 egzemplarzy i dodrukowywać kolejne w miarę potrzeb i rozwijającej się sprzedaży. Tak więc premierowa

✓ Spotkanie autorskie w czasie Koneckiego Września

książka naszego wydawnictwa pod tytułem *Mieszkańcy Końskich w Kampanii Wrzesniowej* ukazała się w 2004 r. i zainicjowała serię „Końskie. Szkice Historyczne”.

Początki wydawnictwa przypominały prawdziwą manufakturę, w której książka o objętości 150 stron była składana na bibliotecznych komputerach, drukowana na drukarce, powielana na ksero, oprawiana przez bibliotekarzy w okładkę klejoną, następnie wyrównywana ręczną gilotyną (oczywiście zarówno drukarka, ksero jak i zszywacze oraz gilotyna musiały być przystosowane do półprofesjonalnych działań). Uniknęliśmy w ten sposób drukowania i magazynowania całego nakładu, który w przypadku druku na zlecenie obniża koszty, na zasadzie im wyższy nakład, tym tańszy egzemplarz. Koszt druku zewnętrznego książki przy niskim nakładzie wynosił około 20 zł, podczas gdy samodzielnie mogliśmy drukować w bibliotece książki przy kosztach papieru i toneru rzędu 10 zł. Oczywiście kosztorys nie uwzględniał pracy bibliotekarzy, a więc składu, korekty, druku i oprawy. To dzięki ich poświęceniu powstawały pierwsze egzemplarze cennych a zarazem tanich książek dotyczących historii regionu. Nagrodą była satysfakcja z tworzenia czegoś nowego, ocalenia cennego materiału i poszerzenia oferty biblioteki. Wkrótce po premierze pierwszej książki okazało się, że archiwum kombatanatów wystarczy na kilka kolejnych książek, a wieść o powstaniu wydawnictwa uruchomiła inicjatywę literackie mieszkańców. Także zdobycie przez bibliotekarzy sporej biegłości w zakresie umiejętności poligraficznych zaowocowało nowymi pomysłami i kolejnymi książkami. Nauczycielka przedszkola przedstawiła nam pomysł na tomik wierszy dla dzieci, młodzi poeci widząc w wydawnictwie szansę na debiut zasypywali nas wierszami, a nawet otrzymaliśmy propozycję wydania całych tomików poetyckich. W oczekiwaniu na maszynopis kolejnych książek o wojennej historii regionu wydaliśmy tomik wierszy dla dzieci, antologię młodych talentów poetyckich oraz ciekawy tomik wierszy o naszym mieście przeplatanych ciekawymi fotografiami. Kolejna książka Jana Zbigniewa Wroniszewskiego wydana została

przy okazji obchodów miejskiego święta „Konecki Wrzesień”. Tym razem dotyczyła postaci legendarnego „Hubala”. Autor książki był żołnierzem majora Dobrzańskiego „Hubala”, przez co całość materiału stanowi jedną z najbardziej autentycznych i cennych opowieści o działalności „szalonego” majora. Postać Hubala, spopularyzowana wcześniej przez film fabularny, w książce ukazana została na podstawie relacji żołnierzy i świadków, a więc niezwykle autentycznie i plastycznie. Jego oddział działał na terenie Ziemi Koneckiej, więc publikacja wzbudziła spore zainteresowanie wśród mieszkańców, częściej zwoleńników niż wrogów majora Dobrzańskiego. Po wojnie propaganda wykorzystywała niezagojone jeszcze rany w celu wzbudzania nienawiści do sanacyjnych bohaterów wojennych, wykorzystując fakt ściągania przez każdy przejaw zbrojnego oporu ogromnych represji na ludność cywilną. W wyniku takiego rozumowania „Hubal” i jego wydzielony oddział WP był obwiniany o przyczynianie się do pacyfikacji, a późniejsze działania Armii Krajowej ściągają niepotrzebne akcje odwetowe na mieszkańców. Dzięki książkom naszego wydawnictwa można choćby częściowo nadrobić zaległości w ukazywaniu prawdy o Ar-

Początki wydawnictwa przypominały prawdziwą manufakturę, w której książka o objętości 150 stron była składana na bibliotecznych komputerach, drukowana na drukarce, powielana na ksero

☛ Stoisko wydawnictwa Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy Końskie

mii Krajowej i wypełnić białe plamy najnowszej historii regionu świętokrzyskiego.

Wydawane przez nas książki z serii „Końskie i Powiat Konecki 1939-45” pomagały ukazać we właściwej perspektywie działania konspiracyjne i tworzenie się zbrojnego ruchu oporu, a w konsekwencji silnych i groźnych dla okupanta oddziałów oraz zgrupowań Armii Krajowej na Kielecczyźnie. Opierały się na bogatej dokumentacji i porządkowały informacje o wojennej konspiracji. Powoływały się na relacje świadków, oryginalne dokumenty, a czasem w całości zbudowane były z opowieści naocznych świadków i uczestników potyczek, bitew i ważnych wydarzeń z czasów wojny.

Innym pomysłem na promocję miasta, ciekawą prezentację jego zabytków i historii było wydanie książki z grafikami Mariana Chochowskiego, ukazującymi piękno i wyjątkowość Parku Miejskiego w Końskich. W atrakcyjnej formie zaprezentowaliśmy historię parku założonego przez Małachowskich i pielęgowanego oraz rozbudowywanego w latach późniejszych przez rodzinę Tarnowskich. Stylizowane na greckie i egipskie budynki parkowe są dziś wizytówką Końskich. W omawianej publikacji zapoznaliśmy czytelnika z wyglądem budynków, detali architektonicznych lub odtworzeniem historycznego wyglądu omawianych zabytków. Książka zawoocowała kilkoma podobnymi pozycjami zrodzonymi ze współpracy z tym grafikiem, a dotyczącymi zabytków sztuki sakralnej Zie-

mi Koneckiej, a następnie wpisanych w pejzaż konecczyzny malowniczych kościołów, figurek przydrożnych, zabytkowych dworców i różnorodnych ciekawostek architektonicznych wartych pokazania i omówienia. W ten sposób stworzyliśmy bardzo ciekawe pozycje książkowe edukujące mieszkańców, bardzo przydatne uczniom, a zarazem stanowiące cenne ilustrowane pozycje promujące miasto Końskie i Ziemię Konecką.

Kolejnymi książkami lub pomysłami na książki zainteresowali nas sami autorzy. Często były to ciekawe prace magisterskie lub doktorskie, plon badań lub poszukiwań naukowych, rezultat opisanego pasji przez regionalistów lub pasjonatów historii regionu. Bardzo często trafiali do nas autorzy zniechęceni przez profesjonalne wydawnictwa, dla których wydanie pozycji dotyczącej małego miasta lub monografii małej miejscowości groziło stratą finansową, sprzedaniem znikomej części nakładu. Opłacalność w przypadku pozycji dotyczących historii lokalnej i regionalnej jest wykluczona. Ale w wydawnictwie bibliotecznym drukowaliśmy częściowy nakład i czekaliśmy na reakcję miejscowego rynku. Nakładem wydawnictwa bibliotecznego udało się wydać ponad dwadzieścia pozycji, które na miejscowym rynku stanowią cenne źródło informacji historycznej i artystycznej. Dzięki tym wydawnictwom interesująco wyglądają ekspozycje biblioteki w czasie różnorodnych festynów i okazjonalnych uroczystości. Książ-

ki o tematyce regionalnej wzbudzają duże zainteresowanie. Są często nabywane przez dorosłych, jak i młodzież. Sprzedawane są także poprzez stronę internetową oraz w siedzibie biblioteki. Książki naszego wydawnictwa prezentowane były także na Targach Książki Historycznej w Warszawie. Staramy się zrealizować dwie lub trzy premiery książkowe rocznie i jak na razie nie brakuje autorów z ciekawymi ofertami i propozycjami. Satysfakcję sprawia nam obserwowanie powodzenia naszych książek na lokalnym rynku, wdzięczność czytelników i uznanie środowisk, do których trafiają nasze biblioteczne wydawnictwa.

Wydawnictwa Biblioteki Publicznej w Końskich (2004–2013)

(układ według daty wydania):

1. B. Kacperski, J.Z. Wroniszewski: *Końskie i powiat konecki 1939–1945. Cz. 1: „Mieszkańcy Końskich w Kampanii Wrześniowej”*. Końskie 2004.
2. B. Kacperski, J.Z. Wroniszewski: *Końskie i powiat konecki 1939–1945. Cz. 2: „Mała wojna majora Hubala”*. Końskie 2005.
3. B. Kacperski, J.Z. Wroniszewski: *Końskie i powiat konecki 1939–1945. Cz. 3: „Konspiracja konecka 1939–1945”*. Końskie 2005.
4. M. Chochowski: *Park Miejski im. Tarnowskich w Końskich w grafice Mariana Chochowskiego*. Końskie 2005.
5. M. Chochowski: *Zabytki sztuki sakralnej*. Końskie 2005.
6. A. Werens: *Czarwiecka Góra: historia uzdrowisk*. Końskie 2005.
7. B. Kacperski, J.Z. Wroniszewski: *Końskie i powiat konecki 1939–1945. Cz. 4 Konspiracja konecka 43-45*. Końskie 2006.
8. *Antologia poezji: debiuty 2006*. Końskie 2006.
9. P. Kałwiński: *Spacer po Końskich*. Końskie 2006.
10. *Pisane miłością: księga kondolencji: Kołegiata św. Mikołaja w Końskich*. Końskie 2006.
11. B. Kacperski, J.Z. Wroniszewski: *Końskie i powiat konecki 1939-1945. Cz. 5 Konspiracja konecka 1943-1945*. Końskie 2007.
12. M. Jedynak: *Robotowcy 1943: monografia II Zgrupowania Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”*. Końskie 2007.
13. E. Barański: *Fałków - czasy i ludzie*. Końskie 2008.
14. M. Chochowski: *Wpisane w pejzaż*. Końskie 2008.
15. B. Kacperski, J.Z. Wroniszewski, J.K. Wroniszewski: *Końskie i powiat konecki 1939-1945. Cz. 6: Konecka księga pamięci*. Końskie 2008.
16. J.Z. Wroniszewski: *Życie w ciekawych czasach*. Końskie 2009.
17. M. Chochowski. *Dziedzictwo przeszłości*. Końskie 2009.
18. A. Werens: *Sanktuarium Matki Bożej Wychowawczyny w Czarnej*. Końskie 2009.
19. J.Z. Wroniszewski, J.K. Wroniszewski: *Konecki Wrzesień*. Końskie 2010.
20. T. Banaszek: *Obóz Ćwiczeń Barycz*. Końskie 2011.
21. *Pamiętniki wojenne i obozowe*. Końskie 2012.
22. T. Banaszek: *Zarys dziejów garnizonu Końskie w latach 1815-1975*. Końskie 2012.
23. T. Rudzka-Bednawska: *Wojnę zatrute dzieciństwo: wspomnienia z Gowarczowa*. Końskie 2012.
24. M. Adamczyk: *Czermno i okolice: historia miejscowości*. Końskie 2012.
25. E. Majcher-Ociesa: *Z dziejów Fabryki Odlewów Żelaznych „Neptun” I. Mintz w Końskich*. Końskie 2011.
26. A. Werens: *Antoni Borowiec: zapomniany artysta*. Końskie 2012.
27. K. Jedynak: *Broel-Platerowie z Białaczowa. Losy rodziny w XIX i XX wieku*. Końskie 2013.
28. M. Kłoczek: *Prześladowanie duchowieństwa katolickiego w Końskich w latach 1939-1989*. Końskie 2013.

Regionalizm to moja pasja

Wywiad z Danutą Grzegorczyk – Mazowieckim Bibliotekarzem Roku 2013

Jest Pani Mazowieckim Bibliotekarzem Roku 2013 a Pani biblioteka działa w Cegłowie, niedaleko Mińska Mazowieckiego. Czy może Pani krótko zaprezentować tę miejscowość?

Gmina Cegłów – gmina wiejska w powiecie mińskim, w województwie mazowieckim liczy niewiele ponad 6 tys. mieszkańców, którzy trudnią się rolnictwem i dojeżdżają do pracy i szkół do pobliskich miast. Ponad 30% powierzchni zajmują lasy, mamy czyste, zdrowe powietrze, specyficzny leczniczy mikroklimat, słowem zielona perełka na Mazowszu. Siedziba gminy - Cegłów położony na trasie kolejowej Warszawa – Terespol – ma bardzo bogatą historię, od 1452 r. (w 1621 r. prawa miejskie potwierdził Zygmunt III Waza) do 1869 r. był miasteczkiem. W rzymskokatolickim XVI-wiecznym kościele znajduje się ołtarz rzeźbiony przez Lazarusa, ucznia Wita Stwosza z 1510 r. – jeden z najcenniejszych zabytków na Mazowszu. Niewielki obecnie Cegłów może

poszczycić się drugim, dużym, neogotyckim kościołem z 1906 r. parafii mariańskiej.

Mieszkańcy Cegłowa wykazują się aktywnością i zaangażowaniem, wśród nich są artyści amatorzy, działają koła gospodyń, które pasjonują się rękodzielnictwem i potrawami regionalnymi. Mamy trzy kobiety, które zdobyły oskara kulinarnego w ogólnopolskim konkursie. Na cześć jednej z potraw (sójki mazowieckiej)

gmina organizuje cykliczną imprezę o zasięgu regionalnym „Sójka Mazowiecka”. W Gminie Cegłów jest organizowanych bardzo dużo imprez kulturalno-oświatowych, sportowych i patriotycznych. Działają liczne stowarzyszenia, organizacje społeczne i prężnie działa nasza biblioteka.

W czasie uroczystości wręczenia nagrody Mazowieckim Bibliotekarzom Roku, która odbyła się w Dniu Święta Bibliotekarza, 8 maja 2014 r. w Centralnej Bibliotece Wojskowej, towarzyszyli Pani – wójt Cegłowa i przewodnicząca Gminnej Rady. Fakt ten świadczy o dużym uznaniu biblioteki w społeczności cegłowskiej. Jak układają się Pani stosunki z władzami samorządowymi. Jak władze oceniają bibliotekę i jej rolę w Cegłowie?

Właśnie ta obecność jest dowodem na to, że władze cenią i wspierają bibliotekę, jedyną instytucję kultury w gminie. Dobrych relacji i wzajemnego zrozumienia mogą nam inni pozazdrościć. Współpracujemy we wszystkich przedsięwzięciach społecznych, kulturalnych, a nawet sportowych. Wójt Marcin Uchman stwarza warunki do wszelkiej aktywności i współpracy różnych podmiotów, co jest wielkim plusem dla dobra społeczności gminnej. Radni popierają – finansowo też – każdą inicjatywę naszej biblioteki, w której sporo się dzieje. Gmina nie należy do bogatych, dlatego staram się również zdobywać fundusze na różnorodną działalność, a władze samorządowe to widzą i doceniają. Mało tego, chwalą, a to działa motywująco.

W Pani wszechstronnej działalności zawodowej dominuje tematyka regional-

Zaczęłam notować,
nagrywać
i gromadzić fotografie
i dokumenty.
Widziałam w ich
oczach wdzięczność,
że ich przeżycia,
szczególnie te
wojenne losy, ktoś
chce utrwalić

na. W jaki sposób popularyzuje Pani tę wiedzę (publikacje, czasopisma, filmy, itp.)?

Rzeczywiście tak jest. Sama nie wiem, dlaczego, bo w szkole historia nie była moim ulubionym przedmiotem... Ale pracując w bibliotece zauważa się potrzeby społeczności. A przecież biblioteki mają je zaspokajać, ba, nawet rozwijać. Pamiętam – wtedy pracowałam w Mrozach - rozmowy z najstarszymi czytelnikami, którzy cieszyli się, że ich słucham. Potem zaczęłam notować, nagrywać i gromadzić fotografie i dokumenty. Widziałam w ich oczach wdzięczność, że ich przeżycia, szczególnie te wojenne losy, ktoś chce utrwalić. Najpierw pisałam artykuły w biuletynie, jaki wydawała biblioteka, potem stworzyłam Izbę Regionalną, w której poza dokumentami i zdjęciami, zgromadziłam wiele ciekawych eksponatów,

zbiory byłyby zbędne. Biblioteka gromadzi, opracowuje i udostępnia swoje zbiory. Ale najpierw mieszkańcy muszą się dowiedzieć, co biblioteka ma ciekawego w swoich zbiorach. Dlatego najważniejsza jest promocja. Każda forma jest dobra, dlatego piszę, organizuję wystawy, konkursy, warsztaty, a nawet filmy.

Czy w bibliotece w Cegłowie jest izba regionalna? W jaki sposób gromadzi Pani regionalia i je udostępnia?

Jeszcze nie, bo w Cegłowie pracuję od 2008 r. i najpierw sama zaczęłam poznawać historię Cegłowa i okolic, gromadzić artykuły prasowe... Moje zainteresowanie szybko zauważyli mieszkańcy, którzy chętnie włączyli się z pomocą przy gromadzeniu wszelkiej wiedzy regionalnej. W jaki sposób? Starsi dzielili się

Potem stworzyłam Izbę Regionalną, w której poza dokumentami i zdjęciami zgromadziłam wiele ciekawych eksponatów

↳ Gminna Biblioteka Publiczna w Cegłowie

gdzie mogłam prowadzić zajęcia z dziećmi i młodzieżą. Wtedy dostrzegłam potrzebę opracowania wiedzy o gminie, więc napisałam książkę *Dzieje Mrozów i okolic*. Popularyzacja wiedzy regionalnej jest niezbędna, bo inaczej

wspomnieniami, podpowiadali, gdzie i u kogo szukać ciekawostek. Dla dzieci i młodzieży biblioteka zorganizowała konkursy: literacki i plastyczny - „Cegłów w literaturze i sztuce”. Powstały wiersze, legendy i wywiady oraz kilka dobrych rysunków. I z tych prac przygo-

towałam dwa wydawnictwa: *Cegłów w literaturze, czyli próby literackie dzieci i młodzieży* oraz komplet widokówek – „Cegłów w grafice”, na których są prace plastyczne uczniów. To wspinała nagroda dla młodych ludzi i motywacja do dalszego zainteresowania się swoją małą ojczyzną.

W naszej bibliotece regionalia to: książki, broszury, lokalne pisma, artykuły, widokówki, foldery, ulotki, wspomnienia, wydruki lub archiwalne kopie, zdjęcia, płyty CD czy filmy. Pochodzą od innych instytucji, bibliotek (zakupy,

bum *Cegłów dawniej i dziś* oraz *Gmina Cegłów. Przewodnik encyklopedyczny*. Zdecydowana większość informacji na temat gminy Cegłów jest umieszczona w internecie, co okazało się dobrym pomysłem, ponieważ zainteresowanie jest ogromne. Zamieściłam tam również stare fotografie, zdobyte od naszych mieszkańców.

Izba regionalna w Cegłowie?

Jak tylko warunki lokalowe na to pozwolą, z pomocą mieszkańców, postaramy się ją stworzyć.

➤ Wnętrze Gminnej Biblioteki Publicznej w Cegłowie

dary), ludzi. Niektóre to prace pokonkursowe, np. prezentacje o ludziach („Osobowości powiatu mińskiego”), wiele regionalistów tworzy nasza biblioteka (wydawnictwa, filmy, opracowane wydruki, wykonane prezentacje tematyczne).

Jak udostępniamy regionalia?

Nie wszystko można wypożyczyć, ale na miejscu w czytelni każdy może zapoznać się ze zbiorami regionalnymi, oczywiście poza naszymi notatkami, z których korzystamy przy przygotowaniu kolejnych wydawnictw. A będzie to al-

Co jest największym osiągnięciem Pani w zakresie działań regionalnych?

Wszystko jest ważne, bo potrzebne dla czytelników, zarówno wydawnictwa czy warsztaty regionalne, ale chyba najważniejszym przedsięwzięciem jest witryna internetowa „Regionalia”, gdzie zamieszczona jest informacja ze wszystkich dziedzin życia gminy Cegłów oraz innowacyjny katalog on-line. Wprowadziłam ponad 1200 rekordów. Są to: książki, broszury, rozdziały, artykuły prasowe i zdjęcia. Ale sam opis to taka niepełna informacja dla ludzi, którzy chcą się zagłębić w korzenie

swojej miejscowości. Pomyślałam, że byłoby świetnie, gdyby tę wiedzę mogli zdobywać nie wychodząc z domu. Chodziło mi głównie o mieszkańców, którzy wyprowadzili się z Cegłowa i o młodzież, która lubi internet. Nasza biblioteka ma system biblioteczny Mateusz, a jego twórca jest kreatywny i lubi nowinki, więc kiedy wspomniałam o swoim pomysle, natychmiast stworzył możliwość dołączania do opisu zasobów cyfrowych. Zaczęłam digitalizować artykuły, dokumenty, zdjęcia i tak powstał nasz katalog regionalistów, który wciąż się rozwija, dołączam tam nawet filmy. Zainteresowanie jest duże, o czym świadczy olbrzymia liczba unikatowych wizyt, czyli pomysł był trafiony.

Czym dla Pani jest biblioteka i kim jest czytelnik?

Do pracy w bibliotece trafiłam przypadkowo i bez przekonania, jestem wulkanem energii i nie znoszę nudy, a tak postrzegałam zawód bibliotekarza. To było w 1975 r. w Mrozach. Jednak szybko pokochałam swoje miejsce pracy. Nie zaniedbując typowych zadań bibliotecznych, zaczęłam organizować przeróżne imprezy, stając się menedżerem kultury. I tak już 39 lat, w tym od 2008 r. w Cegłowie. Biblioteka to całe moje życie... a Czytelnik? Cały czas wiem i pamiętam, że to biblioteka jest dla czytelnika, a nie odwrotnie.

W jaki sposób promuje Pani bibliotekę?

Promocja biblioteki jest tak samo ważna jak promocja każdej firmy czy produktu, a u nas produktem są zbiory i to, co robimy, czyli usługa. Jakie mamy książki, mieszkańcy dowiadują się z katalogu on-line, a informacje o wszelkiej działalności są zamieszczane w internecie, w mediach, na plakatach, a czasem można je usłyszeć z ambony. Promocją jest nasza różnorodna działalność i współpraca z instytucjami, stowarzyszeniami, słowem, bez udziału biblioteki nie ma imprez w naszej gminie. Zapraszamy lokalną prasę, same też wydajemy gminne czasopismo. Biblioteka jest dobrze postrzegana, dbamy o PR, czyli jej pozytywny wizerunek. A działalność związana z regionalizmem, wydawanie książek, ulotek, folderów czy tworzenie filmów to również promocja. I to nie tylko biblioteki, ale przede

wszystkim gminy. Angażujemy do współpracy mieszkańców, promujemy ich różnorodną twórczość, nagradzamy za aktywność – to też jest promocja. Księgozbiór dostosowany do potrzeb mieszkańców, jego dostępność i pełna informacja o jego zawartości jest również ważna. Fachowość i życzliwość bibliotekarzy oraz dobry kontakt z czytelnikami także jest promocją. A w Cegłowie czytelnictwo rośnie, więc chyba nie jest źle z naszą promocją.

Oprócz działalności regionalnej zwraca Pani uwagę na działania z czytelnikiem w zakresie kultury i edukacji. Proszę o zaprezentowanie Pani dorobku w tej dziedzinie?

Jak już wcześniej wspomniałam, moją pasją jest działalność kulturalno-oświatowa i jej różnorodność. Najpierw były to recytacje, teatr, potem występy w różnych miejscowościach. Organizowałam konkursy, wystawy, sejmiki kultury, wieczory poezji, teatr przy kawie, w bibliotece działały sekcje: młodych poetów, recenzentów, żywego słowa oraz teatr i kabaret. W latach 90. XX w. i następnych organizowałam konkursy na „najładniejszą posesję” o czym pisała prasa krajowa i prezentowała Edukacyjna Telewizja TVP1. Posesje odwiedzali mieszkańcy Ostrołęki i okolic. Kierowałam akcją „Sprzątanie Świata”, organizowałam regionalne przeglądy różnych form artystycznych dla dzieci, młodzieży i dorosłych. Stwarzałam warunki dla rozwoju zdolnej artystycznie młodzieży, która zdobywała liczne nagrody na festiwalach, m.in. w Koninie, występowała w telewizji, a najmłodszy wokalista wygrał w telewizyjnym programie „Od przedszkola do Opola”.

Wspierając aktywność mieszkańców, nasza biblioteka organizuje wystawy ich twórczości, zamieszcza ich teksty literackie na swojej witrynie czy w wydawnictwach, zachęca do aktywnego uczestnictwa w kulturze. Dla najmłodszych są to zajęcia literackie, dla młodzie-

Zaczęłam digitalizować artykuły, dokumenty, zdjęcia i tak powstał nasz katalog regionalistów, który wciąż się rozwija, dołączam tam nawet filmy

ży – warsztaty z regionalizmu i dziennikarskie. Raz w miesiącu w progach biblioteki spotykają się pasjonaci książek, należący do działającego przy bibliotece koła literackiego.

Biblioteka w Cegłowie organizuje bardzo różnorodne imprezy kulturalno-oświatowe: konkursy literackie, plastyczne, recytatorskie, spotkania z pisarzami, aktorami, wieczory literackie, projekcje filmowe, a także festyny. W Cegłowie gościli m.in.: Edward Lutczyn, Laura Łącz, Jacek Kawalec, Katarzyna Żak, reżyser Wojciech Adamczyk, Maria Czubaszek, Artur Andrus. W minionym roku, z okazji 150. rocznicy powstania styczniowego, był piknik historyczny z udziałem grupy rekonstrukcyjnej. Zapraszam również kabarety czy profesjonalny teatr dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych. Co roku koordynuję największym na Mazowszu festynem folkloru i kultury – „Sójką Mazowiecką”. Na tę plenerową imprezę zapraszam wiele znanych gwiazd polskiej i zagranicznej estrady. Prezentują się również lokalni artyści i twórcy oraz koła gospodyń wiejskich. Mieszkańcy chętnie włączają się w przedsięwzięcia naszej biblioteki.

Ważną sprawą jest dla Pani modernizacja biblioteki i procesów bibliotecznych. Proszę o przedstawienie działań biblioteki w tym zakresie.

W naszej bibliotece pracujemy we dwie, nasza placówka mieści się w nowym budynku (pow. 100 m²), który ze względu na przybywający księgozbiór (ok. 1 tys. wol. rocznie)

i rozszerzoną działalność, trzeba rozbudować, a samorząd gminny czyni wszelkie starania, aby zdobyć na ten cel dotację. Biblioteka jest w pełni skomputeryzowana, posiada czytelnictwo internetową z bezpłatnym dostępem do internetu dla czytelników, którzy mają też możliwość wydruku, skanowania czy wykonania ksero dokumentów. Zakupiony księgozbiór szybko trafia do czytelników, książki są obłożone w folię, na grzbietach naklejamy paski z sygnaturą, nazwiskiem autora i tytułem. Dzięki systemowi Mateusz, czytelnicy mogą w domu wybierać sobie odpowiednią pozycję (opisy bibliograficzne zawierają recenzje) i rezerwować książki.

Na zakończenie wywiadu: prośba o kilka słów o sobie, swoim życiu prywatnym, hobby, marzeniach.

Moje hobby było różne i szybko się zmieniało: recytacje, występy na scenie (komedie, kabaret), robótki ręczne, działka, skalniak, uprawianie sportu, a od wielu lat – regionalizm. Marzenia? Nie myślę o tym, chciałabym, żeby moi najbliżsi byli szczęśliwi. Przypomniało mi się. W liceum chciałam zostać reżyserem i niedawno spełniło się to młodzieńcze marzenie - napisałam scenariusz i wyreżyserowałam film fabularny na faktach z września 1939 r. „Harcerze z Cegłowa”. Najtrudniej jest mówić o sobie, szczególnie o życiu prywatnym. Wraz z rodziną mieszkam w gminie Mrozy, obok rezerwatu. Mam męża, trzech synów i jedną 5-letnią wnuczkę, którym poświęcam za mało czasu. Może na emeryturze będzie go więcej...

Dziękuję za rozmowę
Jadwiga Chruścińska

Regionalizm w Bibliotece

Regionalizmy Biblioteczne

